

Rätt från början

Återrapportering av uppdrag
3.1 i regleringsbrevet för 2023

Arbetsförmedlingen
Författare: Henrik Elmefur och Lotta Ejdeholm Persson
Datum: 2023-10-03
Diarienummer: Af-2023/0027 9500

Förord

Denna rapport har tagits fram med anledning av följande uppdrag i Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2023, se uppdragsbeskrivningen i sin helhet nedan.

Uppdrag 3.1 Rätt från början

Det är centralt att utbetalningar från välfärdssystemen enbart sker till dem som är berättigade till stöd. Att förhindra och förebygga felaktiga utbetalningar är mer effektivt än att upptäcka och åtgärda felen i efterhand. I arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar ingår att motverka brottsligt nyttjande och fel som inte beror på brott. Arbetsförmedlingen ska utgå från den problembild de själva ser i arbetet med att förebygga felaktiga utbetalningar och redovisa:

- *Vilka åtgärder som har vidtagits med det primära syftet att säkerställa och underlätta för den enskilde att lämna korrekta uppgifter till grund för beslut om ersättning.*
- *Vilka åtgärder som har vidtagits med det primära syftet att säkerställa och underlätta för den som har beviljats en ersättning att förstå när det uppstår en skyldighet att informera myndigheten om ändrade förhållanden samt att lämna korrekta uppgifter om ändrade förhållanden som kan ha betydelse för rätten till ersättning.*
- *En bedömning av effekterna av de vidtagna åtgärderna.*

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet) senast den 3 oktober 2023.

Denna återrapport har tagits fram av enheten Ersättningar och Rättsavdelningen.

Beslut i detta ärende har fattats av vikarierande generaldirektör Lars Lööv. Ärendet har föredragits av Henrik Elmefur, enheten Ersättningar och Lotta Ejdeholm Persson, Rättsavdelningen. Övriga som deltagit i den slutliga handläggningen är Linda Schön Doroci, verksamhetsområdesdirektör VO Direkt, Anna Middelmann, verksamhetsområdeschef Rättsavdelningen, Stefan Popovic, avdelningschef avdelningen Kundsupport och Ersättning och Åse-Marie Linderö, enhetschef enheten Ersättningar. Beslutet är fastställt digitalt i Diariet och saknar därför namnunderskrifter.

Lars Lööv

Henrik Elmefur

Innehåll

Förord	3
1 Sammanfattning.....	8
1.1 Utvecklad information till arbetssökande med arbetslöshetsersättning.....	8
1.2 Åtgärder för ökad tydlighet om deltagande i program	8
1.3 Förstärkt kontroll av de arbetssökande	9
1.4 Systematiskt utvecklingsarbete med ersättningar för resor	10
1.5 Åtgärder inom lönestöden	11
2 Metod och genomförande.....	11
2.1 Genomgång av regelverk, arbetssätt och kostnader	12
2.2 Disposition.....	13
3 Arbetslöshetsersättning	13
3.1 Sammanfattande redovisning och bedömning.....	13
3.2 Bakgrund	14
3.2.1 A-kassorna ansvarar för utbetalning av ersättning.....	14
3.2.2 Uppgifter till a-kassan och till den arbetssökande.....	15
3.2.3 De felaktiga utbetalningarna av arbetslöshetsersättning har minskat	17
3.3 Vidtagna åtgärder för korrekta utbetalningar	18
3.3.1 Tydligare information till de arbetssökande	18
3.3.2 Utvecklat språk och tillgänglighet.....	19
3.3.3 Ökad tydlighet om kraven på att söka jobb.....	19
3.3.4 Utvecklad kontroll av de arbetssökande	20
4 Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning.....	21
4.1 Sammanfattande redovisning och bedömning.....	21
4.2 Bakgrund	22
4.2.1 Försäkringskassans ansvar för ersättning till deltagare i program.....	22
4.2.2 Arbetsförmedlingens beslut om deltagande i program.....	23
4.2.3 Kontroll av deltagare i program	25
4.2.4 De felaktiga utbetalningarna av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning har minskat.....	26
4.3 Vidtagna åtgärder för korrekta utbetalningar	27
4.3.1 Åtgärder för korrekta programbeslut.....	27
4.3.2 Förbättrad hantering av återkallelse och utskrivning från program.....	28
4.3.3 Tydligare information till programdeltagarna.....	29
4.3.4 Samverkan med Försäkringskassan.....	31
4.3.5 Utvecklad kontroll av programdeltagarna	32

5	Ersättning för resor	33
5.1	Sammanfattande redovisning och bedömning	33
5.2	Bakgrund	34
5.2.1	Stöd för att söka jobb och delta i insats på annan ort	34
5.2.2	Beslut om rätt till ersättning	34
5.2.3	Information om villkoren för ersättningen	35
5.2.4	Utbetalning och kontroll av ersättning	35
5.2.5	Ökade återkrav som resultat av utvecklat kontrollarbete	35
5.3	Vidtagna åtgärder för korrekta utbetalningar	36
5.3.1	Åtgärder för att säkerställa korrekt information från arbetssökande	36
5.3.2	Utökad information till arbetssökande	37
5.3.3	Åtgärder för en rättssäker och effektiv handlägningsprocess	37
6	Bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet	38
6.1	Sammanfattande redovisning och bedömning	38
6.2	Bakgrund	38
6.2.1	Bidrag till arbetssökande med funktionsnedsättning	38
6.2.2	Bidraget kombineras med programmet stöd till start av näringsverksamhet	39
6.2.3	Regelbundna kontroller av verksamheten	40
6.3	Vidtagna åtgärder för korrekta utbetalningar	40
6.3.1	Hemställan om att bidraget ska upphöra	40
6.3.2	Rutiner om att bidraget kombineras med stöd till start av näringsverksamhet	40
7	Lönestöd till arbetsgivare	41
7.1	Sammanfattande redovisning och bedömning	41
7.2	Bakgrund	41
7.2.1	Nya krav på arbetsgivare och anordnare	41
7.2.2	Arbetsförmedlingens lönestöd	42
7.2.3	Arbetsförmedlingens beslut om lönestöd	45
7.2.4	Felaktiga utbetalningar 2020–2022	48
7.2.5	Allmänt om kriminell aktivitet och felaktiga utbetalningar	49
7.3	Vidtagna åtgärder för korrekta utbetalningar	49
7.3.1	Bakgrund	49
7.3.2	Vidtagna och pågående åtgärder	50
7.3.3	Förordningsändringar 1 december 2022	50
7.3.4	Införande av bidragsfelsmodell	51
7.3.5	Utveckla information till arbetsgivarna i beslutsunderlag	52
7.3.6	Sammanhållen process för alla anställningsstöd	52

7.3.7	Systematisera uppföljningen	53
7.3.8	Utveckla informationstillgång.....	54

1 Sammanfattning

Arbetsförmedlingen fick i regleringsbrevet för 2023 i uppdrag att redovisa och bedöma effekter av vidtagna åtgärder i syfte att säkerställa och underlätta för den enskilde att lämna korrekta uppgifter till grund för beslut om ersättning. Arbetsförmedlingen redovisar och bedömer i denna rapport effekten av vidtagna åtgärder som förbättrar förutsättningarna för att ersättningen till arbetssökande och till arbetsgivare med lönestöd ska bli korrekt, dels genom att rätt ersättning betalas ut från början, dels genom att förändrade förhållanden identifieras.

För merparten av den ersättning som betalas ut till arbetssökande är andra aktörer än Arbetsförmedlingen utbetalande myndighet och därmed huvudansvariga för arbetet med felaktiga utbetalningar. Arbetsförmedlingens återrapportering för dessa ersättningar – arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, etableringsersättning och utvecklingsersättning – omfattar de åtgärder som Arbetsförmedlingen har vidtagit som har betydelse för och bidrar till arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar. För övriga ersättningar som ingår i redovisningen – ersättningar för resor, bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet och lönestöd till arbetsgivare – är Arbetsförmedlingen utbetalande myndighet.

Arbetsförmedlingen bedömer sammantaget att de åtgärder som myndigheten har vidtagit har resulterat i att förutsättningarna för arbetssökande och arbetsgivare att lämna korrekt information och agera enligt regelverket har förbättrats. Det ska samtidigt framhållas att det finns kvarstående utvecklingsbehov, vilka myndigheten arbetar vidare med. I det följande sammanfattas de viktigaste åtgärder som Arbetsförmedlingen har vidtagit på de områden som ingår i redovisningen av detta uppdrag.

1.1 Utvecklad information till arbetssökande med arbetslöshetsersättning

Arbetsförmedlingen har under 2022 och 2023 genomfört flera åtgärder som har betydelse för att a-kassornas utbetalningar av arbetslöshetsersättning ska bli korrekta. Arbetsförmedlingen har utvecklat informationen till de arbetssökande om villkoren vid arbetslöshetsersättning och vikten av att lämna korrekta uppgifter till sin a-kassa. Arbete pågår också med att förbättra tillgängligheten till information om arbetslöshetsersättning utifrån de särskilda behov olika målgrupper kan ha. Arbetsförmedlingen bedömer sammantaget att vidtagna åtgärder har förbättrat förutsättningarna för de arbetssökande att lämna korrekt information och följa regelverket för arbetslöshetsersättningen.

1.2 Åtgärder för ökad tydlighet om deltagande i program

Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning betalas ut av Försäkringskassan till arbetssökande som deltar i arbetsmarknadspolitiska program.

I Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans samverkan på området är arbetet mot felaktiga utbetalningar prioriterat. Samverkan utgör grunden för de åtgärder som genomförs för att förbättra informationsöverföringen mellan myndigheterna och för att förtydliga informationen till arbetssökande som deltar i arbetsmarknadspolitiska insatser och program.

Arbetsförmedlingen har vidtagit flera åtgärder för att tydliggöra villkoren för att delta i program. Myndigheten bedömer sammantaget att åtgärderna har förbättrat förutsättningarna för programdeltagarna att kunna agera baserat på kunskap om krav och förväntningar samt lämna den information som krävs för att ersättningen ska bli korrekt. Arbetsförmedlingen har under 2022 och 2023 bland annat tydliggjort att beslut om anvisningar till program inte ska fattas med retroaktiv verkan och att utlandsvistelser under tiden i program som huvudregel inte tillåts. Det har även förtydligats att det i normalfall inte är arbetsmarknadspolitiskt motiverat att en arbetssökande är anvisad en insats efter det att pensionsåldern uppnåtts. Myndigheten har också utvecklat informationen till programdeltagarna om villkoren för rätt till ersättning.

1.3 Förstärkt kontroll av de arbetssökande

Arbetsförmedlingen ansvarar för kontroll av de arbetssökande enligt regelverket för sanktioner.¹ Arbetsförmedlingen har under de senaste åren utvecklat och förstärkt kontrollen av de arbetssökande vilket bland annat har resulterat i att mörkertalet för sanktionsbeslut (varningar och avstängningar från ersättning) hos Arbetsförmedlingen och a-kassorna har minskat.² Med mörkertal för sanktionsbeslut avses de sanktionsbeslut som inte fattas på grund av att samtliga situationer som ska ligga till grund för sanktionsbeslut inte upptäcks eller handläggs korrekt.

Som en del i utvecklingsarbetet har myndigheten ökat förutsebarheten genom att tydliggöra för de arbetssökande hur många jobb de behöver söka för att vara aktivt arbetssökande. De vidtagna åtgärderna har resulterat i att arbetssökande i högre grad agerar rätt från början, vilket innebär att det idag inte finns skäl att i lika hög utsträckning som tidigare skicka underrättelser i sanktionsärenden till a-kassorna för arbetssökande med arbetslöshetsersättning eller meddelanden till den enhet inom myndigheten som beslutar i sanktionsärenden för de med aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning.³ De ökade kraven på och den förstärkta kontrollen av arbetssökandes sökaktivitet har också medfört att de arbetssökande idag söker fler jobb än tidigare.⁴

¹ 6 kap Förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser. 43 § Lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. 16 § Förordning (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. 6 § Förordningen (2022:811) med instruktion för Arbetsförmedlingen.

² IAF. Rapport 2022:13. Felaktiga utbetalningar i arbetslöshetsförsäkringen 2021, s. 59. Arbetsförmedlingen. Omfattningsstudie del 2. Felaktiga utbetalningar inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning 2021. Dnr. Af-2022/0057 6047, s. 7 - 8. IAF. Rapport 2021:14. Hur många underrättelser låter Arbetsförmedlingen bli att skicka? Granskning av Arbetsförmedlingens arbete med underrättelser och signaler.

³ Arbetsförmedlingens årsredovisning 2022, s. 58.

⁴ Arbetsförmedlingens årsredovisning 2022, s. 58.

Utifrån resultaten från genomförda studier av felaktiga utbetalningar bedömer Arbetsförmedlingen att felaktigt utbetald arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning har minskat betydligt under de senaste åren. Detta bedöms till stor del vara ett resultat av myndighetens utvecklade arbete med att kontrollera att de arbetssökande uppfyller kraven.⁵ Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) framhåller i sin omfattningsstudie om arbetslöshetsersättningen att de felaktiga utbetalningarna för arbetslöshetsersättningen totalt har minskat från 3,9 till 2,6 procent mellan 2018 och 2021.⁶ Även Arbetsförmedlingen bedömer i sin omfattningsstudie om aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning att myndighetens systematiserade och förstärkta kontroll har resulterat i att de felaktiga utbetalningarna har minskat betydligt.⁷

1.4 Systematiskt utvecklingsarbete med ersättningar för resor

Arbetsförmedlingen har genomfört ett systematiskt arbete med att utveckla enhetliga och rättssäkra handlägningsprocesser för reseersättningar med syfte att förbättra förutsättningarna för korrekta utbetalningar. Som en del i detta utvecklingsarbete har myndigheten genomfört flera åtgärder för att säkerställa att informationen från den arbetssökande är korrekt. Under våren 2023 utvecklades ansökningsformuläret för program- och utredningsresor, och webbtjänsten Ersättning för resa för att rekvirera ersättning, genom att den arbetssökande på heder och samvete intygar att lämnade uppgifter är korrekta. Att de arbetssökande personligen signerar och går i god för att underlaget är korrekt bidrar till att betydelsen av korrekta uppgifter inskräps och att de arbetssökande tar sig tid att läsa igenom informationen ordentligt.

Arbetsförmedlingen har också genomfört åtgärder för att förbättra informationen till de arbetssökande om de möjligheter som finns att söka ersättningar för resor samt vilka villkor som gäller för dessa ersättningar. Pågående utveckling av interna utbildningsinsatser förbättrar också förutsättningarna för Arbetsförmedlingen att kunna vägleda den arbetssökande rätt från början. Myndigheten har också utvecklat kontrollen av utbetald ersättning, samt arbetat aktivt med att medvetandegöra arbetet internt med felaktiga utbetalningar.

Arbetsförmedlingen bedömer att genomförda åtgärder har förbättrat förutsättningarna för korrekt information från de arbetssökande samt resulterat i ökad enhetlighet och rättssäkerhet i handlägningsprocessen. Myndigheten bedömer att åtgärderna sammantaget har resulterat i att förutsättningarna har förbättrats för att utbetalningarna av ersättning för resor ska bli rätt från början.

---

⁵ IAF. Rapport 2022:13. Felaktiga utbetalningar i arbetslöshetsförsäkringen 2021, s. 45-46, 59.

⁶ IAF. Rapport 2022:13. Felaktiga utbetalningar i arbetslöshetsförsäkringen 2021, s. 5.

⁷ Arbetsförmedlingen. Omfattningsstudie del 2. Felaktiga utbetalningar inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning 2021. Dnr. Af-2022/0057 6047, s. 7 – 8.

1.5 Åtgärder inom lönestöden

I samband med arbetet med implementeringen av de förordningsändringar som gäller villkor och kontroll av anordnare och arbetsgivare som trädde i kraft 1 december 2022 förändrades beslutsunderlag och ansökningar. Faktabladen för de olika stöden har också anpassats och den information myndigheten lämnar för att göra det lättare att göra rätt har omarbetats. Utöver de insatser som riktas till arbetsgivare för att underlätta för dessa att göra rätt och att lämna rätt information pågår det kontinuerligt ett arbete med att öka medvetenheten internt på Arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlingen påbörjade 2023 ett arbete med att utveckla en sammanhållen beslutsprocess för de särskilda insatserna för personer med funktionsnedsättning och sedan låta andra lönestöd följa efter. Detta ska göras i syfte att nå en effektivare process som möjliggör fler beslut med god kvalitet och färre felaktiga utbetalningar. En del av detta arbete är att digitalisera beslutsunderlaget för att ge arbetsgivaren nödvändig, enklare och tydligare information i samband med att underlaget fylls i.⁸ Som ett led i arbetet utvecklas den informationstillgång som myndigheten själv förfogar över liksom annan relevant informationstillgång från andra myndigheter. Myndigheten ser även över möjligheterna att utveckla en systematiserad uppföljningsprocess i ärendehandläggningen.

Arbetsförmedlingen undersöker vidare, som ett led i arbetet med ”rätt från början”, möjligheten att arbeta efter Ekonomistyrningsverkets föreslagna bidragsfelsmodell.⁹ Detta arbete bedrivs i syfte att redovisa hur myndigheten utför sitt arbete inom området korrekta utbetalningar.

Arbetsförmedlingen har inom sitt arbete med korrekta utbetalningar fått många insikter som behöver konkretiseras i flera aktiva åtgärder än de som redan vidtagits och är pågående.

2 Metod och genomförande

Utifrån uppdragets fokus (se förordet på sidan 3) på att säkerställa information från den enskilde till grund för beslut om ersättning redovisar Arbetsförmedlingen i denna rapport vidtagna åtgärder som rör de ersättningar som utgår till arbetssökande, det vill säga arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, etableringsersättning, ersättning för resor samt bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet. Därutöver redovisas myndighetens åtgärder för att förebygga felaktiga utbetalningar av lönestöd till arbetsgivare. I sammanhanget ska framhållas att myndigheten också har ett återrporteringskrav i regleringsbrevet (1.1) om att redovisa genomförda åtgärder för att minska de felaktiga utbetalningarna vilket kommer att redovisas i myndighetens årsredovisning.

---

⁸ Det finns redan idag möjlighet för arbetsgivare att ansöka digitalt för nystartsjobb.

Arbetsförmedlingens redovisning innefattar i enlighet med regeringens uppdrag åtgärder som har bedrivits med ett primärt syfte om att säkerställa rätt ersättning. För att kunna redovisa ett underlag till stöd för en samlad problemanalys redovisar myndigheten därutöver åtgärder som mer allmänt förbättrar förutsättningarna för att förebygga felaktiga utbetalningar.

Myndigheten har i enlighet med uppdraget också bedömt effekterna av genomförda åtgärder. Till stöd för detta har befintlig uppföljning och utvärdering på området gått igenom, exempelvis relevanta rapporter från Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF). Det har inte varit möjligt att, inom den tid som ställts till förfogande för uppdraget, genomföra empiriska beräkningar eller uppskattningar av effekter i ekonomiska termer.

2.1 Genomgång av regelverk, arbetssätt och kostnader

För att kunna analysera risker och utvecklingsområden har myndigheten fokuserat på regelverk, arbetssätt samt styrande och vägledande dokument för de ersättningar som har ingått i uppdraget. Som en del i problemanalysen har också analyser genomförts av kostnadsutvecklingen, återkraven samt för de fall det finns uppgifter om kostnader för felaktiga utbetalningar för de aktuella ersättningarna. Resultaten av denna genomgång redovisas översiktligt i rapporten för att ge en bild av förutsättningarna för arbetet med felaktiga utbetalningar och en bakgrund till de åtgärder som har vidtagits.

För att genomföra de kartläggningar och analyser som uppdraget har krävt har arbetsgrupper formerats med medarbetare från berörda verksamhetsområden och avdelningar. Till stöd för arbetet med att identifiera problem, risker och utvecklingsområden har också workshops genomförts med utgångspunkt från den metodik som utformats i modellen ”double diamond”.

Figur 1. Double diamond

En workshopserie om två tillfällen har genomförts för ersättningarna arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, etableringsersättning och utvecklingsersättning och en workshopserie om två tillfällen för de ersättningar som utgår för resor. Det första tillfället handlade om att utforska och analysera, det andra om att idégenerera och identifiera möjlig utveckling.

2.2 Disposition

Rapporten har strukturerats utifrån de ersättningar som ingår i redovisningen av uppdraget.

- I kapitel tre redovisas vidtagna åtgärder avseende arbetslöshetsersättningen.
- I kapitel fyra redovisas vidtagna åtgärder avseende aktivitetsstöd, etableringsersättning och utvecklingsersättning.
- I kapitel fem redovisas vidtagna åtgärder avseende ersättningar för resor.
- I kapitel sex redovisas vidtagna åtgärder avseende bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet.
- I kapitel sju redovisas vidtagna åtgärder avseende lönestöd till arbetsgivare.

I inledande avsnitt för varje kapitel sammanfattas och bedöms effekterna av de vidtagna åtgärderna. I ett inledande kapitel ett sammanfattas de viktigaste resultaten från uppdraget totalt sett vilket också innebär att vissa åtgärder redovisas på flera ställen i rapporten.

3 Arbetslöshetsersättning

3.1 Sammanfattande redovisning och bedömning

Arbetsförmedlingen har under 2022 - 2023 vidtagit flera åtgärder för att förbättra informationen till de arbetssökande om arbetslöshetsersättning. Förtydliganden har gjorts i flera kanaler där Arbetsförmedlingen möter de arbetssökande, bland annat på myndighetens webbplats, på de arbetssökandes egna sidor (Mina sidor) och i digitala tjänster. Arbetsförmedlingen bedömer att de vidtagna åtgärderna har förbättrat förutsättningarna för de arbetssökande att lämna korrekt information och följa regelverket för arbetslöshetsersättningen.

- Arbetsförmedlingen har utvecklat informationen till de arbetssökande om villkoren vid arbetslöshetsersättning och vikten av att lämna korrekta uppgifter till sin a-kassa vilket kan bidra till rätt ersättning. Arbete pågår också med att förbättra tillgängligheten till information om arbetslöshetsersättning utifrån de särskilda behov vissa målgrupper kan ha.
- Myndigheten har också tydliggjort kraven på hur många lämpliga jobb de arbetssökande ska söka för att Arbetsförmedlingen ska bedöma att de uppfyller villkoret i arbetslöshetsförsäkringen om att aktivt söka lämpliga arbeten. Detta har gjort det tydligare för arbetssökande vad som krävs för att uppfylla villkoret om att aktivt söka lämpliga arbeten. Sedan hösten 2022 anger lägsta siffran i den arbetssökandes sökintervall även gränsen för hur

många lämpliga jobb den arbetssökande minst måste söka för att Arbetsförmedlingen ska bedöma att hen aktivt har sökt lämpliga arbeten.

Omfattningen av felaktigt utbetald arbetslöshetsersättning som a-kassorna återkräver har varit relativt likartad under den senaste treårsperioden.¹⁰ Den vanligaste orsaken till återkrav har varit att arbetssökandes redovisning i tidsrapporten till a-kassan är felaktig, till exempel vid deltidsarbete eller hinder i form av exempelvis semester eller sjukdom. IAF:s beräkningar visar samtidigt att det totala beloppet för felaktiga utbetalningar har minskat. Detta bedöms till stor del vara ett resultat av Arbetsförmedlingens utvecklade arbete med att informera a-kassorna om omständigheter som kan påverka rätten till arbetslöshetsersättning och att kontrollera att de arbetssökande uppfyller kraven för att få arbetslöshetsersättning.¹¹

3.2 Bakgrund

3.2.1 A-kassorna ansvarar för utbetalning av ersättning

A-kassorna beslutar om och betalar ut arbetslöshetsersättning. Enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring har en arbetssökande rätt till ersättning vid arbetslöshet när hen

1. är arbetsför och oförhindrad att åta sig arbete för en arbetsgivares räkning minst 3 timmar varje arbetsdag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan
2. är anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen
3. även i övrigt står till arbetsmarknadens förfogande.¹²

Enligt samma lag ska a-kassan besluta om en sanktion om en arbetssökande utan godtagbart skäl missköter sitt arbetssökande, förlänger tiden i arbetslöshet eller själv orsakar sin arbetslöshet. Sanktionssystemet är utformat så att sanktionen skärps om det på nytt inträffar en händelse som omfattas av samma paragraf vilket brukar beskrivas som en sanktionstrappa.¹³ Syftet med mildare sanktioner som sedan skärps är att den arbetssökande ska ges möjlighet att ändra sitt handlingssätt så det stämmer överens med villkoren för att få ersättning.

Den arbetssökande rapporterar och anmäler ändrade förhållanden till sin a-kassa

Den arbetssökande ansöker hos, och är skyldig att lämna uppgifter och anmäla ändrade förhållanden till sin a-kassa.¹⁴ Däremot har den arbetssökande ingen skyldighet att lämna uppgifter om ändrade förhållanden som kan påverka rätten till arbetslöshetsersättning till Arbetsförmedlingen. A-kassorna hämtar vid ansökan uppgifter från Försäkringskassan och CSN om till exempel föräldrapenningförmåner, sjukpenning och utbetalt studiestöd.

---

¹⁰ IAF:s statistikdatabas.

¹¹ IAF. Rapport 2022:13. Felaktiga utbetalningar i arbetslöshetsförsäkringen 2021, s. 5, 45-46, 59.

¹² 9 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

¹³ 43, 43 a och 43 b lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

¹⁴ 47 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Under tiden i arbetslöshet ansöker den arbetssökande löpande om ersättning hos sin a-kassa genom att skicka tidrapporter till a-kassan. I tidrapporten ska den arbetssökande redovisa om hen har arbetat, varit tillfälligt sjuk eller om det har funnits något annat hinder för att söka och ta jobb någon av dagarna i perioden som rapporten omfattar. Den arbetssökande intygar på heder och samvete att uppgifterna som lämnas i tidrapporten är korrekta.¹⁵

3.2.2 Uppgifter till a-kassan och till den arbetssökande

Arbetsförmedlingen är skyldig att lämna uppgifter till a-kassan som har betydelse för den arbetssökandes ersättning. Arbetsförmedlingen ska lämna uppgift till en a-kassa om från och med vilken dag en arbetssökande är anmäld eller inte längre anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen.¹⁶ Arbetsförmedlingen ska också underrätta a-kassan om det finns skäl att anta att en arbetssökande inte uppfyller de övriga allmänna villkoren för rätt till arbetslöshetsersättning, har misskött sitt arbetssökande, förlängt tiden i arbetslöshet eller orsakat sin arbetslöshet.¹⁷

Arbetsförmedlingen har även en upplysningsskyldighet gentemot den arbetssökande.¹⁸ Arbetsförmedlingen ska omedelbart informera den arbetssökande om att en underrättelse har gjorts och om anledningen till den. Därigenom kan Arbetsförmedlingen bidra till att den arbetssökande också lämnar korrekta uppgifter till sin a-kassa i och med att hen blir medveten om att a-kassan har fått uppgifter från Arbetsförmedlingen. Myndigheten bidrar också till a-kassornas arbete med att säkerställa rätt ersättning genom information till den arbetssökande om rättigheter och skyldigheter i frågor som rör arbetslöshetsersättning.

Information om ersättningsvillkoren

Vid det första planeringssamtalet ska arbetsförmedlaren stämna av att den arbetssökande har uppfattat de allmänna villkoren för ersättning och vad den arbetssökande behöver göra för att leva upp till kraven.¹⁹ Arbetsförmedlaren ska kortfattat informera om vad som gäller och var den arbetssökande kan hitta ytterligare information om detta.²⁰

I syfte att bedöma den arbetssökandes stödbehov ska arbetsförmedlaren i samtalet också ta reda på om det finns några hinder mot att söka, tillträda eller behålla en anställning.²¹ Om det framkommer att det kan finnas skäl att anta att den arbetssökande inte uppfyller de allmänna villkoren ska arbetsförmedlaren skicka en signal till enheterna Granskning och kontroll (EGK). Det kan till exempel handla om studier, eget företag, att barnomsorgen inte är ordnad, att den arbetssökande befinner sig utomlands eller på något annat sätt kan antas inte stå till

¹⁵ 47 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

¹⁶ 20 § förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring.

¹⁷ 16 § förordningen (2000:268) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

¹⁸ 16 d § förordningen (2000:268) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

¹⁹ För arbetssökande i myndighetens självserviceflöde sker inget samtal. De får automatiskt ett förslag på en handlingsplan och medverkar genom att godkänna sin föreslagna handlingsplan.

²⁰ Arbetsförmedlingens handläggarstöd. AFHS 7/2017. Arbetslöshetsförsäkringen.

²¹ Arbetsförmedlingens handläggarstöd. AFHS 8/2012. Arbetssökandes handlingsplan.

arbetsmarknadens förfogande.²² EGK underrättar a-kassan som utreder och beslutar om den arbetssökande har rätt till ersättning under dessa omständigheter.

Vid kontakter mellan den arbetssökande och Arbetsförmedlingen kan omständigheter av betydelse för rätten till ersättning identifieras. Den arbetssökandes uppgifter kan innebära att Arbetsförmedlingen dels underrättar a-kassan, dels uppmanar den arbetssökande att själv kontakta eller redovisa uppgiften till sin a-kassa. Ett exempel är när den arbetssökande i samtal uppger pågående studier. Den arbetssökande får då information om att kontakta sin a-kassa för att meddela detta och för att få mer information om vad det innebär för rätten till ersättning. Arbetsförmedlaren ska också skicka en signal till EGK som underrättar a-kassan om studierna.

Behov av tolk och översättning av handlingar

Vid inskrivningen anger den arbetssökande behov av tolkning. Språktolk och teckenspråkstolk kan användas såväl vid personliga möten som vid distansmöten. Arbetsförmedlingens webbinformation är till viss del översatt till sju språk - engelska, arabiska, dari, persiska, ryska, somaliska och tigrinska. Information till arbetssökande om ersättning från a-kassa finns exempelvis översatt till dessa språk. Viss information på teckenspråk finns också på myndighetens webbsida, exempelvis översatt text och filminspelningar. Arbete pågår med att utveckla tillgängligheten till denna information.

Aktivitetsrapportering – ett underlag för stöd och kontroll

Ett viktigt verktyg för stödet till, men också kontrollen av, den arbetssökande är aktivitetsrapporteringen. Om den arbetssökande inte lämnar in sin aktivitetsrapport inom utsatt tid skickas automatiskt en underrättelse till den arbetssökandes a-kassa om det. Det är enheterna Granskning och kontroll (EGK) som granskar aktivitetsrapporten utifrån ett kontrollperspektiv, medan arbetsförmedlarna använder rapporten ur ett stödjande perspektiv.

Specialiserade handläggare ansvarar för kontrollen av arbetssökande

Arbetsförmedlingen har sedan 2019 koncentrerat stora delar av kontrollen av arbetssökande till enheterna Granskning och kontroll (EGK). Specialiserade handläggare vid EGK tar emot automatiskt skickade signaler som genereras av Arbetsförmedlingens system, till exempel när en arbetssökande uteblir från ett bokat möte med Arbetsförmedlingen, eller om den automatiska granskningen av en aktivitetsrapport har sorterat ut en aktivitetsrapport till manuell granskning. Dessa handläggare tar även emot signaler som arbetsförmedlarna skickar när de kan anta att en arbetssökande inte lever upp till de krav som ställs för rätt till ersättning.

Om EGK bedömer att det finns skäl att anta att en arbetssökande inte uppfyller de allmänna villkoren, har misskött sitt arbetssökande, förlängt tiden i arbetslöshet eller orsakat sin arbetslöshet underrättas a-kassorna om det. A-kassorna ansvarar därefter för att utreda och fatta beslut i ärendet.

---

²² Arbetsförmedlingens handläggarstöd. AFHS 7/2017. Arbetslöshetsförsäkringen.

3.2.3 De felaktiga utbetalningarna av arbetslöshetsersättning har minskat

Det totala utbetalade beloppet för arbetslöshetsersättning har minskat betydligt under den senaste treårsperioden, under 2020 utbetalades 24,6 miljarder, 2021 21,4 miljarder och 2022 14,4 miljarder.²³

Främsta orsaken till återkrav är felaktigheter i den arbetssökandes tidrapport

Under 2022 upptäckte och återkrävde a-kassorna 222 miljoner kronor som betalats ut felaktigt. Motsvarande belopp var 268 miljoner kronor 2021 och 201 miljoner kronor 2020.²⁴

IAF har genomfört en undersökning av orsaker till återkraven under 2020.²⁵ Den vanligaste orsaken till återkraven (70 - 85 procent av ärendena) var att den arbetssökandes redovisning i tidrapporten var felaktig, till exempel vid deltidsarbete eller hinder i form av semester eller sjukdom. Den arbetssökande hade i vissa fall fått annan ersättning, till exempel föräldrapenning, samtidigt som arbetslöshetsersättning betalats ut. Resterande orsaker till felaktiga utbetalningar (15 - 30 procent av ärendena) handlade om att a-kassorna får underrättelser från Arbetsförmedlingen om händelser som inträffat för tid som a-kassorna redan har betalat ut ersättning för.

Arbetsförmedlingens utveckling av kontrollen av de arbetssökande har resulterat i minskade felaktiga utbetalningar

Arbetsförmedlingen bedömer att felaktiga uppgifter från den arbetssökande till sin a-kassa utgör den främsta risken för felaktiga utbetalningar. Om en arbetssökande inte lämnar korrekta uppgifter i sin tidrapport till a-kassan, och Arbetsförmedlingen inte heller får kännedom om ett hinder hos den arbetssökande och kan underrätta a-kassan om det, finns risk för att ersättning betalas ut felaktigt.

Utöver de felaktiga utbetalningar som a-kassorna upptäcker och återkräver finns ett mörkertal för felaktiga utbetalningar som inte upptäcks. IAF uppskattar att de totala felaktiga utbetalningarna av arbetslöshetsersättning 2021 var 564 miljoner kronor, med ett osäkerhetsintervall på 379–770 miljoner kronor vilket motsvarar 2,6 procent av den totala ersättningen som betalades ut under 2021.²⁶ IAF bedömer att de totala felaktiga utbetalningarna har minskat med ungefär 1,3 procentenheter sedan den förra omfattningsstudien som gjordes för 2018.

Denna positiva utveckling bedöms bland annat bero på Arbetsförmedlingens koncentrerad kontrollfunktion och det ökade fokuset på kontrollarbetet vid Arbetsförmedlingen.²⁷ Arbetsförmedlingens åtgärder för att systematisera och förstärka kontrollen av arbetssökande beskrivs närmare i avsnitt 3.3.4.

---

²³ IAF:s statistikdatabas.

²⁴ IAF:s statistikdatabas.

²⁵ IAF Rapport 2022:12. Arbetslöshetskassornas återkrav av arbetslöshetsersättning.

²⁶ IAF. Rapport 2022:13. Felaktiga utbetalningar i arbetslöshetsförsäkringen 2021.

²⁷ IAF. Rapport 2022:13. Felaktiga utbetalningar i arbetslöshetsförsäkringen 2021, s. 59.

3.3 Vidtagna åtgärder för korrekta utbetalningar

3.3.1 Tydligare information till de arbetssökande

Utvecklad information på myndighetens webbplats

Under de senaste åren har Arbetsförmedlingen vid flera tillfällen utvecklat webbinformationen till arbetssökande om ersättning från a-kassan.²⁸ Informationen har uppdaterats med flera förtydliganden om villkoren vid arbetslöshetsersättning vilket kan bidra till att det blir rätt från början. Tillägg har även gjorts om att den arbetssökande ska lämna korrekta uppgifter i sina tidsrapporter till a-kassan, anmäla ändringar som kan påverka rätten till ersättning till sin a-kassa och att felaktigt utbetald ersättning kan behöva betalas tillbaka.

Ny information på arbetssökandes egna sidor

Arbetsförmedlingen har utvecklat informationen på de arbetssökandes egna sidor (Mina sidor) till arbetssökande som har angett att de ska söka ersättning från a-kassan. Där framgår bland annat vad den arbetssökande behöver göra för att vara aktivt arbetssökande, vad Arbetsförmedlingen respektive a-kassorna ansvarar för och att den arbetssökande ska vända sig till sin a-kassa för att ansöka om ersättning eller vid frågor om ersättningen.

Förtydliganden i den uppdaterade inskrivningstjänsten

I myndighetens digitala tjänst för inskrivning som uppdaterades i mars 2023 har flera förtydliganden gjorts som kan bidra till att det blir rätt från början för den som söker ersättning från a-kassan. Den arbetssökande får bland annat tydligare information om att kraven vid arbetslöshetsersättning gäller direkt och att hen ska ansöka om ersättning hos sin a-kassa efter slutförd inskrivning.

Uppdatering av skyldighetstexten i handlingsplanen

I den arbetssökandes handlingsplan finns kortfattade beskrivningar av den arbetssökandes skyldigheter och hänvisningar till var hen kan läsa mer.²⁹ Texten har omarbetats vid flera tillfällen under 2022 och 2023 i syfte att det ska bli tydligare för den arbetssökande vad som förväntas och var hen hittar mer information om villkoren vid arbetslöshetsersättning. Av texten framgår bland annat innebörden av att aktivt söka lämpliga arbeten och kravet att varje månad lämna en aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen mellan den 1:a och den 14:e dagen i månaden.

Förtydliganden i interna handläggargrupper

Arbetsförmedlingen har också förtydligat i interna handläggargrupper vilken information den arbetssökande ska få om villkoren för arbetslöshetsersättning. Syftet är att arbetsförmedlarna ska kunna ge ett bättre stöd till den arbetssökande för att förbättra förutsättningarna för att göra rätt från början.

²⁸ [Ersättning från a-kassa \(Arbetsförmedlingens webbplats\). Villkor när du har ersättning från a-kassan - Arbetsförmedlingen \(arbetsformedlingen.se\).](#)

²⁹ Handlingsplanen ska till exempel innehålla den arbetssökandes skyldigheter. Skyldighetstexten är numera obligatorisk.

3.3.2 Utvecklat språk och tillgänglighet

Arbetsförmedlingen arbetar kontinuerligt för att informationen i alla kanaler ska vara tillräcklig, tillgänglig, tydlig och begriplig. Det omfattar till exempel webbplats, brev och digitala tjänster. Därmed kan myndigheten underlätta för arbetssökande att göra rätt.

All information som riktar sig till personer som precis har blivit arbetslösa och ska söka ersättning från a-kassa är översatt till sju språk.³⁰ Arbetet pågår med ökat språkstöd på framför allt engelska i den digitala inskrivningstjänsten.

Arbetsförmedlingen har under året genomfört ett arbete för att öka insikterna om behov av kommunikation i nära anslutning till inskrivningen till grupper med särskilda behov och som riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet. Arbetet syftar till att öka förståelsen och kunskapen hos dessa arbetssökande, för vårt uppdrag och våra erbjudanden samt de rättigheter och skyldigheter som är förenade med detta. I arbetet ingår bland annat frågor om hur information kan förmedlas för att säkerställa att de arbetssökande kan få den ersättning som de har rätt till. Ett lösningsförslag behandlas som handlar om muntlig kommunikation (filmformat) på enkelt språk och på olika språk i nära anslutning till inskrivningen. Detta för att underlätta för personer som har svårt att förstå svenska eller skrivet språk, eller har någon typ av kognitiva förståelseproblem.

3.3.3 Ökad tydlighet om kraven på att söka jobb

I syfte att stödja den arbetssökande att vara effektiv i sitt arbetssökande och skapa förutsebarhet använder Arbetsförmedlingen sedan 2020 en modell med fyra olika sökstrategier som beskriver hur den arbetssökande snabbast ska komma ut i jobb. Den arbetssökande får utifrån sin utbildning, erfarenhet och framtidsutsikter på arbetsmarknaden ett fokusyrke i sin handlingsplan. Den arbetssökande får också ett sökintervall som beskriver hur många jobb hen bör söka varje månad.

Förtydligande av hur många jobb den arbetssökande behöver söka

Sedan december 2022 anger lägsta siffran i den arbetssökandes sökintervall även gränsen för hur många lämpliga jobb den arbetssökande minst måste söka för att Arbetsförmedlingen ska bedöma att hen aktivt har sökt lämpliga arbeten.³¹ Det innebär att Arbetsförmedlingen underrättar a-kassan om den arbetssökande har redovisat färre sökta jobb än lägsta siffran i sitt sökintervall. Saknar den arbetssökande ett sökintervall i sin handlingsplan underrättar Arbetsförmedlingen a-kassan om att det finns skäl att anta att hen inte aktivt har sökt lämpliga arbeten om hen har redovisat färre än sex sökta jobb i sin aktivitetsrapport. Arbetsförmedlingen har därmed även kunnat förtydliga vad som krävs i information till arbetssökande – vid samtal, på webbplatsen, i handlingsplanens skyldighetstext och i brev med information om att myndigheten har underrättat a-kassan av den här anledningen.

³⁰ Arabiska, dari, persiska, engelska, ryska, somaliska och tigrinska.

³¹ Arbetet med att förtydliga kraven på sökaktivitet för arbetssökande i program redovisas i avsnittet 4.3.3.

Ökad sökaktivitet hos de arbetssökande

Sökintervallet har gjort det tydligare för arbetssökande vad som krävs för att uppfylla villkoret i arbetslöshetsförsäkringen om att aktivt söka lämpliga arbeten och har bidragit till att de kan göra rätt från början. Sannolikt har sökintervallet bidragit till att arbetssökande numera söker fler jobb. Arbetssökande med arbetslöshetsersättning redovisade i genomsnitt 7,4 jobb i sin aktivitetsrapport i juli 2023 vilket kan jämföras med ett genomsnitt på 5,2 jobb i juli 2019. En annan bidragande faktor till den ökade sökaktiviteten är sannolikt den handlingskorrigerande effekten av att Arbetsförmedlingen i högre grad än tidigare underrättar a-kassan om det finns skäl att anta att en arbetssökande inte aktivt har sökt lämpliga arbeten.

3.3.4 Utvecklad kontroll av de arbetssökande

I detta avsnitt redovisas samlat några av de viktigaste utvecklingsåtgärderna som myndigheten har vidtagit för att utveckla och förstärka kontrollen av de arbetssökande. De redovisade åtgärderna rör både arbetssökande med arbetslöshetsersättning och programdeltagare med aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning. Åtgärder för att utveckla styrningen och kontrollen av leverantörers avvikelserapportering, vilket enbart rör programdeltagare med aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning, redovisas i avsnitt 4.3.6. Utvecklingsarbetet för att tydliggöra hur många jobb den arbetssökande behöver söka beskrivs närmare i avsnitten 3.3.3 (för de med arbetslöshetsersättning) och 4.3.3 (för de med aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning).

Koncentrering av kontrollen

Den koncentrerade kontrollen har resulterat i att Arbetsförmedlingen i betydligt högre utsträckning agerar när det finns skäl för det genom att skicka en underrättelse till a-kassan för de med arbetslöshetsersättning eller meddelande internt till den enhet vid myndigheten som beslutar i sanktionsärenden för de med aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning.³² Nuvarande arbetssätt beskrivs mer ingående i avsnittet 3.2.2 (för de med arbetslöshetsersättning) och 4.2.3 (för de med aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning).

Införandet av en automatisk och riskbaserad granskning av aktivitetsrapporter

Utvecklingen av den automatiska och riskbaserade granskningen av aktivitetsrapporter (november 2018) har inneburit att Arbetsförmedlingen kunnat fokusera kontrollarbetet på ärenden med hög risk vilket har bidragit till att kontrollarbetet har effektiviserats.³³ Den automatiska och riskbaserade granskningen av aktivitetsrapporter fångar upp aktivitetsrapporter som det är hög risk att Arbetsförmedlingen behöver agera på.

Arbetsförmedlingen kommer också att se över möjligheterna att förbättra den automatiska och riskbaserade granskningen av aktivitetsrapporter i syfte att

³² IAF. Rapport 2022:139. Felaktiga utbetalningar i arbetslöshetsförsäkringen 2021, s. 48 - 53, 55 och 61.

³³ Arbetsförmedlingen (2021). Utvärdering av den automatiska och riskbaserade granskningen av aktivitetsrapporter. Dnr Af 2021/0075 1985.

identifiera ärenden i vilka det föreligger en risk att den arbetssökande inte aktivt söker lämpliga arbeten, eller på annat sätt behöver förbättra sitt arbetssökande med avseende på lämpligheten i de sökta arbetena. Arbetsförmedlingen avser även att ytterligare utveckla myndighetens stödjande dokument som behandlar bedömning av lämpligheten i de sökta arbetena samt förbättra stödet till arbetsförmedlarna kring hur befintliga verktyg kan användas i det matchande och stödjande arbetet i syfte att förmå en arbetssökande att söka fler lämpliga arbeten eller mer lämpliga arbeten.³⁴

Ärendegranskningar vid myndigheten

Vid myndigheten bedrivs också ett löpande kvalitetsarbete där bland annat systematiskt genomförda ärendegranskningar utgör underlag för att identifiera brister och utvecklingsbehov samt stärka regelefterlevnaden i kontrollprocessen. Myndigheten genomför också stickprovsundersökningar av de arbetssökandes aktivitetsrapporter för att kontrollera om de arbetssökande kan styrka att de har sökt de jobb som de har redovisat att de har sökt i sin aktivitetsrapport.

4 Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning

4.1 Sammanfattande redovisning och bedömning

Arbetsförmedlingens beslut om att anvisa deltagare till ett program utgör en förutsättning för Försäkringskassans utbetalningar av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning.³⁵ Arbetsförmedlingen har vidtagit flera åtgärder för att tydliggöra vilka krav som ställs vid deltagande i program vilket bedöms ha resulterat i förbättrade förutsättningar för deltagarna att agera i enlighet med kraven på dem samt lämna korrekt information i frågor som rör deras ersättning.

- För att säkerställa att beslut om insatser och program är korrekta har Arbetsförmedlingen under 2022 och 2023 beslutat om ett rättsligt ställningstagande om retroaktiva beslut, en åtgärdsplan för att minska antalet retroaktiva beslut, utvecklat kontrollen av att programdeltagarna är bosatta i landet samt uppdaterat handläggarstöd. Arbetsförmedlingen har också beslutat om ett rättsligt ställningstagande om utlandsvistelser, vilket har gjort det tydligare för programdeltagarna och för arbetsförmedlarna vad som gäller under tiden i program.
- Arbetsförmedlingen har under de senaste åren utvecklat systematiken, effektiviteten och kvaliteten i utförandet av kontrollen av de arbetssökande. Myndigheten har bland annat tydliggjort kraven på och stärkt kontrollen av

³⁴ Arbetsförmedlingen (2023). Arbetsförmedlingens yttrande med anledning av Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens rapport 2023:2. Dnr. Af-2023/0055 6533.

³⁵ 2 kap. 1, 10 och 12 §§ Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

att de arbetssökande aktivt söker lämpliga arbeten. De vidtagna åtgärderna har resulterat i att programdeltagarna i högre grad agerar rätt från början och söker fler jobb, vilket innebär att det idag inte finns skäl att i lika hög utsträckning som tidigare skicka meddelanden till den enhet inom myndigheten som beslutar i sanktionsärenden för de med aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning.³⁶

Arbetsförmedlingen har också vidtagit flera åtgärder för att utveckla informationen till programdeltagarna vilket bedöms ha förbättrat förutsättningarna för dem att kunna agera baserat på kunskap om krav och förväntningar samt lämna den information som krävs för att ersättningen ska bli korrekt. Förtydligandena har bland annat gjorts i samband med programbeslutet och den arbetssökandes planering.

Försäkringskassans återkrav av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning har minskat något de senaste åren. Arbetsförmedlingen bedömer också att de totala felaktiga utbetalningarna av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning har minskat som följd av att Arbetsförmedlingens systematiserade och förstärkta kontroll har resulterat i att mörkertalet för sanktioner har minskat betydligt.³⁷

4.2 Bakgrund

4.2.1 Försäkringskassans ansvar för ersättning till deltagare i program

Aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning betalas ut till arbetssökande som deltar i arbetsmarknadspolitiska program.³⁸ Arbetsförmedlingen anvisar den arbetssökande till program³⁹ och Försäkringskassan tar emot programdeltagarens ansökan om ersättning samt beslutar om och betalar ut ersättning. Målgruppen för ersättningarna skiljer sig åt, där aktivitetsstöd i huvudsak utgår till arbetssökande över 25 år, utvecklingsersättning till arbetssökande i åldern 18 - 24 år och etableringsersättning till nyanlända arbetssökande som har fyllt 20 år.⁴⁰

Uppgiftsskyldighet för arbetssökande, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen
Försäkringskassan tar månadsvis emot ansökan, utreder, beslutar om och betalar ut aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning till programdeltagarna. Programdeltagaren är skyldig att lämna korrekta uppgifter i sin ansökan om ersättning och den som har fått sin ersättning beviljad är skyldig att anmäla ändrade förhållanden som påverkar rätten till ersättning eller storleken på ersättningen till Försäkringskassan. Uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas

³⁶ Arbetsförmedlingens årsredovisning 2022, s. 58. På motsvarande sätt finns det inte skäl att i lika hög utsträckning som tidigare skicka underrättelser till a-kassorna för arbetssökande som har arbetslöshetsersättning.

³⁷ Arbetsförmedlingen. Omfattningsstudie del 2. Felaktiga utbetalningar inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning 2021. Dnr. Af-2022/0057 6047, s. 7 - 8.

³⁸ 2 kap 1 §, 10 § och 12 § förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

³⁹ Inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten finns ett flertal program som den arbetssökande kan anvisas till utifrån de behov som har identifierats.

⁴⁰ 2 kap förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

på heder och samvete.⁴¹ Någon motsvarande skyldighet att meddela ändrade förhållanden till Arbetsförmedlingen finns inte.⁴²

En programdeltagare ska stängas av från rätt till ersättning om hen medvetet eller av grov vårdslöshet har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter till Försäkringskassan om ett förhållande som är av betydelse för rätt till ersättning.⁴³ En mottagare av ersättning kan också bli återbetalningsskyldig, exempelvis om hen har förorsakat att ersättning har lämnats på felaktig grund eller med ett för högt belopp, genom att lämna oriktiga uppgifter eller underlåta att fullgöra en anmälningsskyldighet. Det är Försäkringskassan som utreder och beslutar om avstängning från rätten till ersättning på grund av att programdeltagaren har lämnat oriktiga eller vilseledandes uppgifter samt om återkrav av felaktigt utbetalt aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning.⁴⁴

I förordningen (2007:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser finns bestämmelser om uppgiftsskyldighet mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen ska lämna uppgifter till Försäkringskassan som har betydelse för ett ärende hos Försäkringskassan om aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning.⁴⁵ På motsvarande sätt ska Försäkringskassan, bland annat, lämna uppgifter till Arbetsförmedlingen som har betydelse för ett ärende hos Arbetsförmedlingen om återkallelse av anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program.⁴⁶

Samordning med andra förmåner

Försäkringskassan har i uppgift att beräkna ersättningens storlek och i det ingår även att samordna ersättningen med andra förmåner och lön. Det kan innebära att arbetssökande inte har rätt till ersättning alls, eller att ersättningsbeloppet minskas. Ersättning får exempelvis inte lämnas för samma tid som programdeltagaren får studiestöd, studiestartsstöd, omställningsstudiestöd, sjukersättning eller aktivitetsersättning på heltid. Därutöver gäller att ersättningen minskas med de belopp som programdeltagaren får för samma dag för bland annat föräldrapenning eller lön.

4.2.2 Arbetsförmedlingens beslut om deltagande i program

Arbetsförmedlingens beslut om deltagande i program ligger till grund för rätten till ersättning.⁴⁷ De arbetsmarknadspolitiska programmen syftar till att stärka deltagarens ställning på arbetsmarknaden genom att förbättra förutsättningarna att få och behålla ett arbete samt stimulera arbetsgivare att anställa personer som annars bedöms ha svårt att få ett arbete. Deltagande i programmet ska alltid vara arbetsmarknadspolitiskt motiverat och villkoren för det specifika programmet eller

⁴¹ 10 kap 2 § Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁴² 10 kap 2 § Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁴³ 6 kap 5 § Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁴⁴ 6 kap 13 § Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser. 8 kap. 2 § Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁴⁵ 9 kap. 1 § Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁴⁶ 9 kap. 3 § Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁴⁷ 2 kap. 1, 10 och 12 §§ Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

insatsen vara uppfyllda. Programbeslutet skickas förutom till Försäkringskassan även till a-kassorna eftersom utbetalningar av arbetslöshetsersättning ska upphöra när arbetssökande påbörjar sitt program.

Aktivitetsrapport och uppföljningssamtal som underlag för bedömningar

Programdeltagaren ska varje månad lämna in en aktivitetsrapport till Arbetsförmedlingen för att redovisa vilka jobb hen har sökt och vilka andra åtgärder hen har vidtagit för att ta sig ur sin arbetslöshet.⁴⁸ Utifrån innehållet i aktivitetsrapporten kan arbetsförmedlaren följa progressen i arbetssökandet och i förekommande fall bristen av detsamma. Behov av att anvisa till ett program eller insats kan också, bland annat, identifieras vid uppföljningssamtal i samband med att handlingsplanen ska förnyas. Arbetsförmedlaren kontrollerar inför en anvisning om den arbetssökande tillhör målgruppen för programmet eller insatsen utifrån tid i arbetslöshet och behov av insats.

Information till de arbetssökande

I handläggarstödet för ersättning till deltagare i program samt i handläggarstöd för respektive program finns information om vad arbetsförmedlaren ska informera deltagaren om. Inför programstarten ska deltagaren bland annat informeras om ansökan om ersättning och utbetalning, villkoren för rätt till ersättning samt om sjukanmälan.⁴⁹

Information om ersättningsfrågor finns också på Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans webbplatser och i beslutsbrevet till den arbetssökande om programanvisningen. I programbeslutet som visas på den arbetssökandes egen sida (Mina sidor) finns också hänvisning och länk till informationen på Arbetsförmedlingens webbplats.

I samband med programbeslutet ska arbetsförmedlaren också lägga till aktiviteten "Ersättning i program - så funkar det!" i den arbetssökandes handlingsplan. Denna aktivitet innebär att deltagaren uppmanas att på Arbetsförmedlingens webbplats ta del av information, bland annat om ansökan om ersättning samt om villkor för ersättning.

Som redovisats i avsnitt 3.2.2. kan vid behov språktolk och teckenspråkstolk användas. Arbetsförmedlingens webbinformation till arbetssökande om aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning finns översatt till sju språk. Faktablad om olika program och stöd finns också översatt till flera språk och kan delas ut av arbetsförmedlare vid behov.

Hantering av frågor om frånvaro och utskrivning från program

Arbetsförmedlingen har även i uppgift att hantera frågor om tillfällig frånvaro från deltagande i program samt utskrivning ur eller återkallande av program.

---

⁴⁸ Vissa grupper är undantagna från detta krav: Arbetssökande på anstalt som deltar i arbetsmarknadsutbildning, arbetssökande på anstalt som deltar i förberedande utbildning, arbetssökande med stöd till start av näringsverksamhet samt deltagare i etableringsprogrammet som deltar i kartläggning och medverkar till att upprätta sin handlingsplan.

⁴⁹ Arbetsförmedlingens handläggarstöd. Ersättning till deltagare i program. Dnr. Af-2021/0038 8066. S. 13.

Arbetsförmedlingen bidrar till Försäkringskassans kontroll av att rätt ersättning betalas ut till programdeltagaren genom att skicka information om frånvaro. Programdeltagarens frånvaro kan bland annat identifieras genom de avvikelserapporter som leverantörer som utför arbetsmarknadspolitiska insatser på uppdrag av Arbetsförmedlingen är skyldiga att skicka för sina deltagare. Genom denna information kan Försäkringskassan stämma av att programdeltagarens information om frånvaro i sin ansökan om ersättning är korrekt.

Arbetsförmedlingen ansvarar också för att kontrollera att programdeltagarna uppfyller villkoren för att fortsatt få delta i programmet. Arbetsförmedlingen informerar omgående Försäkringskassan om arbetssökande har skrivits ut ur program eller om en anvisning till program har återkallats. Detta blir underlag för Försäkringskassans hantering av den arbetssökandes ersättning.

4.2.3 Kontroll av deltagare i program

Arbetsförmedlingen ansvarar för att fatta beslut om varningar eller avstängningar från rätten till ersättning när programdeltagare inte följer regelverket för sanktioner. De sanktioner som prövas av Arbetsförmedlingen för programdeltagare kan delas in i tre kategorier. Sanktioner ska beslutas om programdeltagaren har misskött sitt arbetssökande, har förlängt tiden i arbetslöshet eller själv har orsakat arbetslösheten. För varje kategori finns särskilda grunder för sanktion.⁵⁰

Sanktionssystemet är uppbyggt så att sanktionen skärps om det på nytt inträffar en händelse som omfattas av samma paragraf vilket brukar beskrivas som en sanktionstrappa.⁵¹ Syftet med milda sanktioner som sedan skärps är att deltagaren ska ges möjlighet att ändra sitt handlingssätt så det stämmer överens med villkoren för att få ersättning. Sådana åtgärder i kombination med fortsatt hjälp och stöd inom ramen för programmet förväntas också öka möjligheterna för programdeltagare att få ett arbete.

Enligt nuvarande organisering tar specialiserade handläggare vid enheterna Granskning och kontroll (EGK) emot automatiskt skickade signaler som genereras av Arbetsförmedlingens system, till exempel när en programdeltagare uteblir från ett bokat möte hos Arbetsförmedlingen, eller om den automatiska granskningen av aktivitetsrapporter har sorterat ut en aktivitetsrapport till manuell granskning. Handläggarna tar även emot signaler som arbetsförmedlarna skickar när de kan anta att en programdeltagare inte uppfyller kraven som ställs för rätt till ersättning och de avvikelserapporter som leverantörer som utför arbetsmarknadspolitiska insatser på uppdrag av Arbetsförmedlingen är skyldiga att skicka till myndigheten. Leverantören ska utan dröjsmål rapportera frånvaro från planerade aktiviteter samt andra iakttagelser som kan påverka deltagares rätt till ersättning eller deltagares rätt att kvarstå i det arbetsmarknadspolitiska programmet.

⁵⁰ 6 kap Förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁵¹ 6 kap Förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

I de fall det finns skäl att anta att en programdeltagare inte uppfyller kraven skickar handläggaren ett meddelande till enheten Ersättningsprövning (EEP) som beslutar i sanktionsärenden för de som har aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning. Handläggaren sammanställer dokumentation och bifogar relevanta underlag i sina meddelanden. Om sanktionsärendet resulterar i ett beslut om sanktion informeras Försäkringskassan som sedan verkställer beslutet och bestämmer vilka dagar avstängningen ska gälla. Det är även Försäkringskassan som kräver tillbaka ersättning som har betalats ut felaktigt.

4.2.4 De felaktiga utbetalningarna av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning har minskat

Utbetalningarna av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning låg 2022 på en högre nivå än 2020, men på en lägre nivå än 2021.⁵² Under 2020 utbetalades 15,8 miljarder kronor, 2021 20,8 miljarder kronor och 2022 17,5 miljarder kronor. Nedgången 2022 förklaras av att det totala antalet deltagare med aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning var lägre under 2022 än 2021.

Återkraven har minskat något mellan 2020 och 2022

Försäkringskassans återkrav av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning har minskat något mellan åren 2020 och 2022. Under 2020 återkrävdes 134 miljoner kronor, 2021 95 miljoner kronor och 2022 127 miljoner kronor. Försäkringskassan anger i sin årsredovisning för 2022 att de utökat sina kontroller för att minska de felaktiga utbetalningarna inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning.⁵³

Arbetsförmedlingens utvecklade kontroll av de arbetssökande bedöms ha minskat de felaktiga utbetalningarna

Ekonomistyrningsverket (ESV) har i uppdrag att för regeringen vart tredje år redovisa och lämna en bedömning av den totala omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Rapporteringen av felaktiga utbetalningar för aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning 2021 innefattar beräkningar från Försäkringskassan av felaktiga utbetalningar orsakade av myndigheten samt beräkningar från Arbetsförmedlingen av felaktiga utbetalningar som följd av mörkertal för sanktioner.⁵⁴ Dessa beräkningar resulterade i en uppskattning av felaktiga utbetalningar 2021 om 208–536 miljoner kronor med en punktskattning på 363 miljoner kronor vilket motsvarar 1,7 procent av de totala utbetalningarna. ESV framhåller att detta troligtvis är en underskattning av den faktiska omfattningen av

⁵² Arbetsförmedlingens årsredovisning för 2022, s. 90.

⁵³ Försäkringskassans årsredovisning för 2022, s. 100.

⁵⁴ Med kostnader för mörkertal för sanktioner avses den uppskattade summan av aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning som skulle dras in för de arbetssökande om alla situationer som ska ligga till grund för sanktionsbeslut enligt sanktionsregelverkets intentioner skulle upptäckas och handläggas korrekt

de felaktiga utbetalningarna eftersom beräkningarna inte har omfattat samtliga felorsaker.⁵⁵

Arbetsförmedlingen bedömer sammantaget att de felaktiga utbetalningarna inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning har minskat betydligt till följd av Arbetsförmedlingens utvecklade och förstärkta kontroll av de arbetssökande (se vidare avsnitt 3.3.4).⁵⁶ Eftersom såväl omfattningsstudien för 2018⁵⁷ som för 2021 i hög grad bygger på antaganden och uppskattningar har det inte funnits förutsättningar för att närmare kvantifiera storleksordningen för denna positiva utveckling.

4.3 Vidtagna åtgärder för korrekta utbetalningar

4.3.1 Åtgärder för korrekta programbeslut

Åtgärder för att minska antalet retroaktiva programbeslut

Arbetsförmedlingen har beslutat om ett rättsligt ställningstagande för retroaktiva beslut om ramprogram som gäller från den 1 januari 2022.⁵⁸ Genom ställningstagandet, som har uppdaterats från 1 september 2023, har det tydliggjorts att beslut om anvisningar till program ska fattas i rätt tid och inte med någon retroaktiv verkan.⁵⁹ För att säkerställa kännedom om ställningstagandet har bland annat dialogträffar med representanter från regionerna genomförts och handläggarstöd uppdaterats. Myndigheten har också tagit fram en åtgärdsplan till stöd för en mer korrekt ärendehandläggning vid anvisning till program, där genomförandet av åtgärder pågår.⁶⁰ Åtgärdsplanen innehåller bland annat åtgärder för en enhetlig handläggning och förbättrad information till de arbetssökande. Genom uppdateringen från 1 september 2023 omfattar ställningstagandet nu inte enbart ramprogrammen.⁶¹

Uppdateringar av handläggarstöd

Arbetsförmedlingen har under 2022 och 2023 i handläggarstöd tydliggjort vikten av att utreda och säkerställa att den arbetssökande är kvalificerad för programmet och kan anvisas när programmet erbjuds. Det kan exempelvis handla om att den arbetssökande har rätt att vistas och arbeta i Sverige, att den arbetssökande inte är företagare, inte studerar heltid, inte är föräldraledig på heltid eller inte är helt förhindrad att delta i programmet. Myndigheten har också, bland annat, tydliggjort

⁵⁵ ESV (rapport 2023:22). Rapport Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, s. 76.

⁵⁶ Arbetsförmedlingen. Omfattningsstudie del 2. Felaktiga utbetalningar inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning 2021. Dnr. Af-2022/0057 6047, s. 7 - 8.

⁵⁷ Delegationen för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen. Läckaget i välfärdssystemen, del 2. Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Rapport 6, oktober 2019, s. 48 - 50

⁵⁸ Arbetsförmedlingens rättsliga ställningstaganden. Retroaktiva beslut om ramprogram. Dnr. Af-2023/0053 7016.

⁵⁹ Arbetsförmedlingens rättsliga ställningstaganden. Retroaktiva beslut om program. Dnr. Af-2023/0070 3826. Undantag får göras endast i ett fåtal situationer, som till exempel vid rättelse av vissa beslut eller vid verkställighet av omprövningsbeslut.

⁶⁰ Arbetsförmedlingen. Åtgärdsplan för en mer korrekt och enhetlig handläggning vid anvisning till program. Dnr. Af-2021/0008 6823.

⁶¹ Arbetsförmedlingens rättsliga ställningstaganden. Retroaktiva beslut om program. Dnr. Af-2023/0070 3826.

för arbetsförmedlarna hur de ska agera för att säkerställa att arbetssökandes villkor för återinträde i program är uppfyllda.⁶²

Kontroll av om arbetssökande är utvandrad

Arbetsförmedlingen har också utvecklat kontrollen av att programdeltagare är bosatta i landet. Sedan årsskiftet 2022/2023 hämtar myndigheten in uppgifter från Skatteverket gällande om personer är registrerade som utvandrade och använder denna uppgift för att säkerställa att programbeslutet är korrekt.

Utveckling av ett myndighetsgemensamt arbetssätt avseende företagare

Vid Arbetsförmedlingen pågår arbete för att utveckla och implementera ett myndighetsgemensamt arbetssätt vad gäller företagare i myndigheten. Arbetet syftar bland annat till att öka förståelsen och underlätta för arbetsförmedlare att bedöma i vilka fall en person räknas som företagare vid beslut om insats eller program men även förmedla rätt information till arbetssökande vid inskrivningen.

Mot bakgrund av detta har myndigheten utrett vilka utmaningar som finns på området i nuläget och vilka behov som finns framåt. Myndigheten har också tagit fram ett nuläge, en intressent- och målgruppsanalys och en plan för fortsatt arbete. Arbetet har skett genom intervjuer internt och externt, workshops, analys och sammanställning. Införandet beräknas vara slutfört under 2024.

4.3.2 Förbättrad hantering av återkallelse och utskrivning från program

Tydliggörande om utlandsvistelse under tid i program m.m.

Det rättsliga ställningstagandet innebär att utlandsvistelser som inte godkänts av Arbetsförmedlingen under tiden i program som huvudregel inte tillåts och att anvisningen då ska återkallas på grund av misskötsamhet.⁶³ Information om det rättsliga ställningstagandet har under året kommunicerats inom myndigheten genom information på intranätet och uppdateringar i handläggarstöd. Information har även kommunicerats till programdeltagarna vilket redovisas närmare i avsnitt 4.3.3.

Inom ramen för myndighetens samverkan med Försäkringskassan (se vidare avsnitt 4.3.4) kommer myndigheterna att utveckla former för hur Försäkringskassan ska informera Arbetsförmedlingen när de har kännedom om att en person befinner sig utomlands till underlag för Arbetsförmedlingens bedömningar av om programmet ska återkallas.

Arbetsförmedlingen har under våren 2023 även förtydligat att det i normalfall inte är arbetsmarknadspolitiskt motiverat att vara anvisad en insats efter det att pensionsåldern uppnåtts.⁶⁴

⁶² Handläggarstöden uppdaterades exempelvis 2022-06-14, 2022-06-16, 2023-02-07 respektive 2023-03-01.

⁶³ Arbetsförmedlingens rättsliga ställningstaganden. Utlandsvistelse under tid i program. Dnr. Af-2022/0085 0805. Ställningstagandet gäller från 2023-03-01.

⁶⁴ Arbetsförmedlingens rättsliga ställningstaganden. En övre åldersgräns för anvisning till och deltagande i jobb- och utvecklingsgarantin. Dnr. 2023/00352898.

Systematiserat arbete med frånvaro

Under de senaste åren har Arbetsförmedlingen vidtagit flera åtgärder för att säkerställa att myndigheten får in information om frånvaro på ett mer strukturerat sätt. Det inkluderar en tjänst på Arbetsförmedlingens webbplats som underlättar för programdeltagaren att anmäla sjukfrånvaro och vård av barn.⁶⁵

Arbetsförmedlingen ser över förutsättningarna för att öka systematiseringen av uppgifter om sjukfrånvaro och på sikt även öka automatiseringen för andra typer av frånvaro. Målbilden är att programdeltagarna förutom att anmäla sjukdom och vård av barn även ska kunna lämna friskänmälan och ansöka om ledighet. Genom samlad information om programdeltagares frånvaro förenklas anpassning av åtgärder, återkallanden av program samt övriga bedömningar till underlag för korrekta utbetalningar. I översynen ingår också åtgärder för ett förbättrat och automatiserat informationsutbyte med leverantörer och med Försäkringskassan vilket ytterligare bedöms kunna bidra till att säkerställa att utbetalningarna av ersättningar till de arbetssökande blir korrekta.

4.3.3 Tydligare information till programdeltagarna

Uppdaterade bilagor till beslutsbrev vid anvisning till vissa program

Sedan september 2021 används en bilaga till beslutsbrevet för anvisning till program med information om ersättningsfrågor. Genom bilagan förtydligas vad som gäller för möjligheten att ansöka om ersättning hos Försäkringskassan och kraven för att få och behålla ersättningen. Bilagorna innehåller därutöver, bland annat, information om frånvar oanmälan samt villkoren för utskrivning från och återkallelse av program.

Bilagan bifogas beslutsbrevet för jobb och utvecklingsgarantin (JOB), jobbgarantin för ungdomar (UGA), etableringsprogrammet (ETP) samt förberedande insatsen kartläggning, vägledning och rehabilitering (KVR). Motsvarande information ligger även i beslutsbrevet som är riktat till leverantörerna för att de ska kunna stödja arbetssökande i att leva upp till villkoren. Arbete pågår med att ta fram bilagor för övriga program. Syftet är att alla deltagare i program i ett tidigt skede ska få relevant information om sina rättigheter och skyldigheter i ersättningsfrågor.

Information på myndighetens webbplats om villkoren för ersättning i program

Arbetsförmedlingen har under 2022 och 2023 tydliggjort informationen till de arbetssökande om villkoren för ersättning i program på myndighetens webbplats. Exempelvis har det tydliggjorts att en utlandsvistelse under tiden i program kan leda till att deltagaren förlorar sin plats i programmet samt den ersättning som är associerad med deltagande i programmet.⁶⁶ Arbete pågår också med att uppdatera myndighetens webinarier med information till programdeltagarna om villkoren för utlandsvistelse.

⁶⁵ [Anmäl frånvaro när du är sjuk - Arbetsförmedlingen \(arbetsformedlingen.se\)](#)

⁶⁶ [Villkor för din ersättning i program - Arbetsförmedlingen \(arbetsformedlingen.se\)](#)

Publicering av informationsfilmer på webben - Så fungerar ersättningen

Arbetsförmedlingen lanserade i september 2022 fyra filmer gällande deltagande i program som finns tillgängliga för de arbetssökande på myndighetens webbplats. Filmerna fokuserar på möjligheten att ansöka om ersättning, vad den arbetssökande behöver göra för att inte riskera att bli utan ersättning, vad som händer om den arbetssökande inte gjort det som hen ska och vad som gäller om den arbetssökande deltar i insats hos en leverantör. Filmerna belyser även att deltagaren behöver kontakta Arbetsförmedlingen vid ändrade förhållanden som påverkar deltagandet och därmed har betydelse för rätten till ersättning. Situationer som omnämns är bland annat sjukfrånvaro, att deltagaren har fått jobb eller börjat studera samt ansökan om ledighet.⁶⁷ Filmerna är textade på engelska, arabiska och svenska.

I samband med att filmerna lanserades togs också en aktivitet fram till den arbetssökandes handlingsplan för att uppmärksamma deltagaren på vad som gäller för aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning samt för deltagande i program. Det innebär att den arbetssökande i sin handlingsplan anmodas att ta del av filmerna om hur ersättningen fungerar. Arbetsförmedlaren ska lägga till aktiviteten i handlingsplanen i samband med att programbeslut fattas.

Uppdatering av skyldighetstexten i handlingsplanen

I den arbetssökandes handlingsplan finns kortfattade beskrivningar av den arbetssökandes skyldigheter och hänvisningar till var hen kan läsa mer.⁶⁸

Myndigheten har sedan augusti 2023 i handlingsplaner som upprättas eller förnyas förtydligat texten som beskriver den arbetssökandes skyldigheter så att det blir tydligare var den arbetssökande kan hitta information om kraven på att söka jobb när hen deltar i ett program. Därutöver har texterna förtydligats avseende vikten av att meddela ändrade kontaktuppgifter. Texten har även uppdateras med information kopplat till att deltagare i program kan riskera att förlora sin sjukpenninggrundade inkomst (SGI) om hen i vissa fall blir avstängd i en eller fler dagar från rätten till ersättning i program.

Sökintervall i handlingsplanen för programdeltagare

För att stödja den arbetssökande att vara effektiv i sitt arbetssökande och skapa förutsebarhet har Arbetsförmedlingen utvecklat sökintervall för programdeltagare. Intervallet beskriver hur många jobb deltagaren ska söka för att vara effektiv i sitt arbetssökande för att så snabbt som möjligt kunna få ett jobb. Sedan februari 2023 gäller att arbetsförmedlaren ska sätta ett sökintervall i handlingsplanen när den upprättas eller förnyas. Sökintervallet skiljer mellan olika arbetssökande, och det finns också situationer där det finns godtagbara skäl till att inte aktivt söka lämpliga arbeten utifrån syftet med insatsen eller programmet.⁶⁹

⁶⁷ <https://arbetsformedlingen.se/play/spellistor/sa-fungerar-ersattning-i-program>

⁶⁸ Handlingsplanen ska till exempel innehålla den arbetssökandes skyldigheter. Skyldighetstexten är numera obligatorisk.

⁶⁹ I den här kategorin ingår exempelvis introduktion till arbete (INAB), arbetslivsinriktad rehabilitering (även KVR-R), olika typer av arbetsträning, samt deltagare som omfattas av utbildningsplikt inom etableringsprogrammet.

Arbetsförmedlingen planerar att från och med den 1 december 2023 fatta beslut om sanktioner baserat på den lägsta siffran i sökintervallet som står i handlingsplanen. Det vill säga om arbetssökande inte har redovisat minst så många lämpliga jobb som den lägsta siffran i intervallet kommer det i normalfallet att leda till en sanktion. Detta ökar förutsebarheten för den arbetssökande avseende kraven på att aktivt söka lämpliga arbeten.

Tydligare information i utskrivningstjänsten

Webbtjänsten ”skriv ut dig” har förtydligats med information om konsekvenser för möjligheten till ersättning som andra myndigheter beslutar om. Detta gjordes för att arbetssökande ska ha full kännedom om att utskrivning kan påverka deras rätt till sjukpenning, för att förebygga att de förlorar rätten till sjukpenning och av den anledningen återkommer till Arbetsförmedlingen med önskemål om att bli retroaktivt inskrivna. I tjänsten finns också information om vikten av att meddela myndigheten förändrade förhållanden, exempelvis vid jobb, föräldraledighet och studier.⁷⁰

4.3.4 Samverkan med Försäkringskassan

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan samverkar operativt, taktiskt och strategiskt inom fem områden där de båda myndigheterna har gemensamma utvecklingsområden, det vill säga felaktiga utbetalningar, kommunikation, digital samverkan, operativ verksamhet och gemensamma handlägningsfrågor samt ekonomiska transaktioner.

Gemensamma processkartläggningar för att identifiera kundbehov och risker för felaktiga utbetalningar

Under 2022 genomförde Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan en gemensam beskrivning och analys av programdeltagarens interaktion med myndigheterna, en så kallad kundresa. Kundresan innehåller bland annat en beskrivning av deltagarens kommunikation med någon av de båda myndigheterna och de problem deltagaren kan uppleva i processen.⁷¹

Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har tidigare också genomfört en processkartläggning som låg till grund för en gemensam riskanalys med fokus på felaktiga utbetalningar. Dessa kartläggningar och riskanalyser har legat till grund för att identifiera vilka områden som är prioriterade att arbeta med och genomföra åtgärder inom.⁷²

Gemensam överenskommelse om informationsöverföring

Myndigheterna har tagit fram en gemensam överenskommelse om informationsöverföring där den senaste uppdateringen gjordes i april 2023. I överenskommelsen fastställs vilken information som ska överföras mellan

⁷⁰ [Skriv ut dig - Arbetsförmedlingen \(arbetsformedlingen.se\)](https://arbetsformedlingen.se)

⁷¹ Kommunikativ kundresa för deltagare i program hos Arbetsförmedlingen. Insikterna bygger på en inventering av befintligt insiktsmaterial hos båda myndigheterna, tex kundundersökningar, telefonenkäter, tidigare kundresor och behovsanalyser etcetera.

⁷² Riskanalys AF-FK felaktiga utbetalningar ASUEEE 2.0. Upprättad 2020-03-09. Af-2020/0010 8214 och FK 003649 - 2020.

myndigheterna och hur avvikelser från dessa överenskommelser ska hanteras. Överenskommelsen uppdateras löpande vid behov. Avsikten är att skapa en gemensam och sammanhållen överenskommelse så att det är transparent för båda myndigheterna vilken information som skickas mellan dem.⁷³

4.3.5 Utvecklad kontroll av programdeltagarna

Arbetsförmedlingen har sedan 2018 utvecklat systematiken i kontrollen av de arbetssökande vilket bland annat innebär att mörkertalet för sanktionsbeslut (varningar och avstängningar från ersättning) bedöms ha minskat.⁷⁴ De vidtagna åtgärderna har resulterat i att programdeltagarna i högre grad agerar rätt från början, vilket innebär att det idag inte finns skäl att i lika hög utsträckning som tidigare skicka meddelanden till den enhet inom myndigheten som beslutar i sanktionsärenden för deltagare med aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning.⁷⁵ Den systematiserade och förstärkta kontrollen har också resulterat i att programdeltagarna har blivit mer aktiva i sitt arbetssökande och söker fler jobb. Programdeltagarna redovisade i genomsnitt 6,95 sökta jobb i juli 2023 vilket kan jämföras med 4,3 jobb i juli 2019.

Myndighetens åtgärder för att stärka kontrollen rör såväl programdeltagare med aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning som arbetssökande med arbetslöshetsersättning. I avsnitt 3.4.3 i kapitlet om arbetslöshetsersättning redovisas myndighetens koncentrerad kontroll, införandet av en automatisk och riskbaserad granskning av aktivitetsrapporter och myndighetens arbete med ärendegranskningar och med tydligare förväntningar avseende arbetssökandes sökaktivitet. Därutöver har myndigheten, bland annat, utvecklat styrningen och kontrollen av leverantörers avvikelserapportering vilket specifikt rör programdeltagare varför det särskilt redovisas här.

Åtgärder för att utveckla styrningen och kontrollen av leverantörers avvikelserapportering

Arbetsförmedlingen har genomfört ett flertal åtgärder under perioden 2021 - 2023 för att utveckla avvikelserapporteringen från leverantörer som utför arbetsmarknadspolitiska insatser på uppdrag av Arbetsförmedlingen för att förbättra stödet till de arbetssökande och motverka felaktiga utbetalningar. Bland annat har informationen till leverantörerna och kontrollen av hur leverantörerna sköter avvikelserapporteringen utvecklats. Leverantörernas skyldigheter omfattar bland annat att informera myndigheten om deltagarna är frånvarande från planerade aktiviteter eller om de inte kan tillgodogöra sig tjänsten.⁷⁶ Vid myndigheten pågår också arbete med att utveckla kommunikationsytorna med leverantörerna. I det ingår

⁷³ Överenskommelse Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan avseende aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, etableringsersättning, etableringstillägg, bostadsersättning och statlig ersättning för arbete i etableringsjobb. Version 1.5. Af-2023/0039 4766 och FK: 2023/008900.

⁷⁴ Arbetsförmedlingen. Omfattningsstudie del 2. Felaktiga utbetalningar inom aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning 2021. Dnr. Af-2022/0057 6047, s. 7 – 8.

⁷⁵ Sid 58 Arbetsförmedlingens årsredovisning 2022.

⁷⁶ Arbetsförmedlingen (2023). Utveckling av styrningen och kontrollen av leverantörers avvikelserapportering – slutrapportering. Dnr. Af-2020/0069 5320.

bland annat en förbättrad vanliga-frågor-och-svarsfunktion och en ny kontaktsida på Arbetsförmedlingens webbplats.

Syftet med leverantörers avvikelserapportering är att ge Arbetsförmedlingen underlag till uppföljning av den arbetssökandes deltagande i tjänsterna hos leverantörer. Arbetsförmedlingen skickar också information till Försäkringskassan om outredd frånvaro som framkommit i en avvikelserapport för att Försäkringskassans utbetalningar av ersättning ska bli korrekta. Information om avvikelser är viktigt för att Arbetsförmedlingen rättssäkert ska kunna fullgöra sin myndighetsutövning.⁷⁷

5 Ersättning för resor

5.1 Sammanfattande redovisning och bedömning

Arbetsförmedlingen har under 2022 och 2023 genomfört ett systematiskt arbete för att utveckla enhetliga och rättssäkra handlägningsprocesser för reseersättningar med syfte att minska risken för felaktiga utbetalningar. Myndigheten har genomfört flera åtgärder för att säkerställa att informationen från den arbetssökande är korrekt för att utbetalningen också ska bli rätt från början.

- Under våren 2023 infördes en ruta på ansökningsformuläret för program- och utredningsresor om att den arbetssökande på heder och samvete ska intyga att lämnade uppgifter är riktiga och fullständiga. De arbetssökande intygar även att de ska anmäla ändrade förhållanden som påverkar rätten till eller storleken av ersättningen.
- Webbtjänsten Ersättning för resa har uppdaterats för att underlätta för den arbetssökande att rekvidrera ersättning för egna utlägg digitalt. Den arbetssökande undertecknar på heder och samvete med Bank-ID att de redovisade uppgifterna är korrekta.

Arbetsförmedlingen har också genomfört åtgärder för att förbättra informationen till de arbetssökande om de möjligheter som finns att söka ersättning för resor samt vilka villkor som gäller för dessa ersättningar.

- Exempelvis har informationen i beslutsbrev till de arbetssökande utvecklats för att tydliggöra för den arbetssökande vilket beslut som har fattats, på vilka grunder beslutet har fattats samt vilka skyldigheter som är förenade med ersättningen.
- Utveckling av interna utbildningsinsatser, vid sidan av annan kunskapsinhämtning såsom auskultation och spridning av relevanta domslut

---

⁷⁷ Med myndighetsutövning menas beslut och andra åtgärder som en myndighet vidtar gentemot en enskild.

inom myndigheten, förbättrar också förutsättningarna för Arbetsförmedlingen att vägleda den arbetssökande rätt från början.

Arbetsförmedlingen har utvecklat kontrollen av utbetald ersättning genom riskbaserade urval samt genom att medvetandegöra arbetet med felaktiga utbetalningar inom myndigheten. Återkraven har ökat som ett resultat av detta arbete. Arbetsförmedlingen arbetar systematiskt med myndighetssamverkan och får underrättelser om felaktigheter från andra myndigheter.

De genomförda åtgärderna bedöms sammantaget ha förbättrat förutsättningarna för korrekt information från de arbetssökande samt för ökad enhetlighet och rättssäkerhet i handlägningsprocessen. Arbetsförmedlingen bedömer att detta också har resulterat i att förutsättningarna har förbättrats för att utbetalningarna av ersättning ska bli rätt från början.

5.2 Bakgrund

5.2.1 Stöd för att söka jobb och delta i insats på annan ort

Arbetsförmedlingen ansvarar för att ta emot och pröva ansökningar samt betala ut ersättning för intervjuresor samt program- och utredningsresor till arbetssökande i syfte att underlätta för dem att söka jobb och delta i insats på annan ort.

Resebidrag utbetalas vid resa och logi vid intervjuresa om resan bedöms nödvändig för att den arbetssökande ska kunna få en anställning. Enligt villkoren för ersättning ska den sökande ha fyllt 20 år, vara eller riskera att bli arbetslös, vara inskriven hos Arbetsförmedlingen och inte kunna få arbete på eller nära hemorten.⁷⁸

Ersättning för program- och utredningsresor betalas ut för att arbetssökande ska kunna delta i program eller utredningar på annan ort. Stöd kan utgå för resor, logi och merkostnader för dubbelt boende. För personer med funktionsnedsättning kan vissa ytterligare ersättningar utgå, bland annat för ledsagare. Beroende på avståndet kan ersättning betalas ut för dagliga eller för månatliga resor. Om den arbetssökande inte kan resa dagligen och behöver boende på den där hen genomför programmet kan ersättning också betalas ut för boendekostnader.⁷⁹

En mottagare av ersättning är återbetalningsskyldig om hen har lämnat oriktiga uppgifter eller på annat sätt har orsakat att ersättning har lämnats på felaktig grund eller med ett för högt belopp.⁸⁰

5.2.2 Beslut om rätt till ersättning

För utbetalning av ersättning för resor krävs att den arbetssökande ska vara inskriven vid Arbetsförmedlingen och att en arbetsförmedlare har bedömt att den arbetssökande uppfyller villkoren för stödet. Intervjuresorna ska vara nödvändiga för att den arbetssökande ska kunna få en anställning medan program- och

⁷⁸ Förordning (2015:500) om resebidrag.

⁷⁹ 3 kap. 1 - 8 §§ förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

⁸⁰ Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

utredningsresorna ska vara nödvändiga för att den arbetssökande ska kunna delta i insatser som stärker dennes förutsättningar att få ett arbete.

Beslut om programresor fattas vanligtvis i samband med att den arbetssökande ska anvisas till program eller insats. Beslut om utredningsresor fattas däremot inför en programanvisning och syftar till exempel till att ge ytterligare underlag för bedömning av den arbetssökandes behov av insatser. Det kan handla om rehabilitering och utredningar antingen hos extern leverantör eller hos Arbetsförmedlingens egna specialister, till exempel arbetsterapeut, sjukgymnast eller arbetspsykolog.

5.2.3 Information om villkoren för ersättningen

Ansökan om ersättning för resor måste göras innan resan påbörjas om det inte finns särskilda skäl.⁸¹ Detta innebär att den arbetssökande före resan kontaktar Arbetsförmedlingen för att få ett beslut om rätten till ersättning. Arbetsförmedlaren informerar den arbetssökande om de regler som gäller för ersättningarna, bland annat avseende egenavgifter och möjliga kommunikationsmedel. Enligt Arbetsförmedlingens miljöpolicy ska resan i första hand göras med allmänna kommunikationer.

Arbetsförmedlaren ska också dokumentera i myndighetens ärendehanteringssystem att sökande har fått denna information. Information om rätten till och skyldigheterna för ersättningarna finns också på Arbetsförmedlingens webbplats. Arbetsförmedlingens webbinformation om ersättning för resekostnader finns översatt till sju språk.

Den arbetssökande har sedan möjlighet att boka vissa resor via myndighetens resebyrå, Af-Resor, alternativt boka resorna på egen hand.

5.2.4 Utbetalning och kontroll av ersättning

Utbetalning av ersättning sker vanligtvis via webbtjänsten Ersättning för resa där den arbetssökande laddar upp sina kvitton digitalt för gjorda utlägg. Den arbetssökande kan också välja att rekvirera ersättningen manuellt via blankett.

Kontroller av ersättningarna sker såväl före som efter utbetalning genom ärendegranskningar, utifrån särskilda urval eller vid felsignaler. Om en arbetssökande inkommer med felaktiga uppgifter, inte kan styrka resan med giltigt kvitto eller på annat sätt har orsakat att ersättning har betalats ut på felaktig grund eller med ett för högt belopp, kan en återkravsutredning startas för att ta ställning till om ersättningen kan återkrävas.

5.2.5 Ökade återkrav som resultat av utvecklat kontrollarbete

Utbetald ersättning för intervjuresor har minskat vilket bland annat kan bero på digitaliseringens förbättrade förutsättningar för att genomföra intervjuer på distans.

---

⁸¹ 10 kap. 5 § förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

Under 2018 utbetalades 4,1 miljoner kronor vilket kan jämföras med 1,7 miljoner 2022.

Utvecklingen för utbetald ersättning för program- och utredningsresor är liknande. Utbetalningarna uppgick till 178 miljoner 2018 för att ha minskat till 72 miljoner kronor 2022.

Återkraven har ökat betydligt

Återkraven har ökat betydligt under den senaste treårsperioden som följd av ett medvetet arbete med riktade urval och ett aktivt arbete med att medvetandegöra felaktiga utbetalningar inom myndigheten genom utbildningar och informationsinsatser. Under 2020 uppgick återkraven till 1,1 miljoner kronor, 2021 till 1,5 miljoner kronor och 2022 till 2 miljoner kronor. Arbetsförmedlingen arbetar systematiskt med myndighetssamverkan och får underrättelser från andra myndigheter.

Återkraven under 2022 genererades från granskningar av 534 ärenden. Till största del var det ärenden som var utvalda utifrån vissa riskbaserade villkor, till exempel att det finns frånvaro rapporterad och reseersättning utbetald för samma dag. Därutöver ingick även, bland annat, ärenden som anmälts på grund av misstänkta fel. Alla inom myndigheten som upptäcker en misstänkt felaktighet är skyldiga att anmäla detta.

Arbetsförmedlingens genomförda granskningar visar bland annat att det förekommer fel i programbeslut, att uppgifter om sträckan och egenavgiften är felaktiga och att ersättning har utbetalats för resor med bil i stället för kollektivtrafik utan att det har varit motiverat. Det förekommer även att programresebeslut inte avbryts så som de ska i samband med att programbeslut avbryts. Detta innebär att det finns kvarstående brister och utvecklingsbehov vilka myndigheten arbetar vidare med.

5.3 Vidtagna åtgärder för korrekta utbetalningar

5.3.1 Åtgärder för att säkerställa korrekt information från arbetssökande

Intygande på heder och samvete

Under våren 2023 infördes en ruta på ansökningsformuläret för program- och utredningsresor om att den arbetssökande ska intyga på heder och samvete att lämnade uppgifter är riktiga och fullständiga. Även kravet på att den arbetssökande ska meddela ändrade förutsättningar framkommer här. Att de arbetssökande personligen signerar och går i god för att underlaget är korrekt bedöms innebära att betydelsen av korrekta uppgifter inskräpps och att de arbetssökande tar sig tid att läsa igenom informationen ordentligt.

Förbättrat användargränssnitt

Webbtjänsten Ersättning för resa har utvecklats under våren 2023 med ett förbättrat användargränssnitt. Den arbetssökande kommer i den utvecklade tjänsten att vägledas tydligt genom de olika stegen vid rekvireringen. Även vid rekvireringen av ersättning för resa intygar den arbetssökande på nytt att uppgifterna lämnas på heder och samvete samt informeras om sina skyldigheter.

I detta sammanhang kan också nämnas att Arbetsförmedlingen använder centralt framtagna mallar för att öka rättssäkerheten, bidra till korrekt handläggning och god förvaltningskultur. Nya mallar kvalitetssäkras och godkänns av myndighetens så kallade Mallråd. Med mallar avses alla typer av mallar, formulär och blanketter, till exempel mallar i systemstöd, webbformulär och blanketter på papper.

Automatiska signaler för avvikelshantering

Automatiska signaler har utvecklats till underlag för avvikelshantering av redovisade resor som saknar egenavgifter. Till underlag för korrekta beräkningar och för att underlätta för de arbetssökande kommer myndigheten under hösten 2023 att lansera en kalkylator som hjälper den arbetssökande att räkna ut totalsumman när underlaget består av flera kvitton.

5.3.2 Utökad information till arbetssökande

Arbetsförmedlingen har genomfört flera åtgärder för att sprida information om möjligheten till reseersättning samt de villkor som gäller. Beslutsbrev som skickas till den arbetssökande har förtydligats under våren 2023 vilket har tydliggjort för den arbetssökande vilket beslut som fattats, på vilka grunder beslutet har fattats samt vilka skyldigheter som är förenade med ersättningen. Myndigheten har också genomfört åtgärder för att göra det enklare för de arbetssökande att förstå informationen (exempelvis i webbtjänsten Ersättning för resa). I webbtjänsten Ersättning för resa kommer kraven på de arbetssökandes kvittoredovisning att tydliggöras under hösten 2023, för att förbättra förutsättningarna för dem att inkomma med korrekta underlag inför beslut om ersättning.

5.3.3 Åtgärder för en rättssäker och effektiv handlägningsprocess

Arbetsförmedlingen har också genomfört åtgärder för att utveckla handlägningsprocessen i syfte att säkerställa en korrekt hantering och förebygga felaktiga utbetalningar.

Arbetsförmedlingen förbättrar kontinuerligt förutsättningarna för att säkerställa korrekta beslut. Detta görs bland annat genom att bevaka rättstillämpning. Myndigheten kommer senare under 2023 att revidera befintliga handläggarstöd för att ytterligare förbättra förutsättningarna för en rättssäker och effektiv handläggning av ersättningar för resor. Arbete pågår med att ta fram en ny digital utbildning om programresor som kommer att erbjudas myndighetens handläggare senare under 2023.

Arbetsförmedlingen har också utvecklat kraven på uppgifter i myndighetens ärendehanteringssystem för att säkerställa en korrekt handläggning. Motivering av beslutet är nu obligatoriskt även vid bifall – och inte som tidigare endast vid avslag. I ärendehanteringssystemet har också informationen kopplat till de fält som handläggarna ska fylla i utvecklats för att säkerställa korrekt handläggning.

6 Bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet

6.1 Sammanfattande redovisning och bedömning

Arbetsförmedlingen hemställde i januari 2023 om att bidraget för uppstartskostnader för näringsverksamhet ska upphöra och ersättas med en förlängning av aktivitetsstödet från dagens 6 till 12 månader för personer med funktionsnedsättning i programmet stöd till start av näringsverksamhet. Myndigheten bedömer mot bakgrund av bidragets komplexitet att det också skulle minska risken för felaktiga utbetalningar. En viktig faktor som kan förklara felaktiga utbetalningar utgörs av förutsättningarna för den arbetssökande att göra rätt. Det handlar om hur enkelt det är att förstå reglerna och hur lätt det är att göra rätt vid ansökan eller när förändringar ska anmälas.⁸²

Den viktigaste åtgärden som har genomförts under senare tid (2022) av betydelse för frågan om att förebygga felaktiga utbetalningar är införandet av rutiner om att bidraget för uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet i huvudsak alltid ska kombineras med ansökan om stöd till start av näringsverksamhet. Detta innebär att bidragstagarens näringsverksamhet blir bättre prövad utifrån den centrala frågan om den kan bedömas resultera i ett väsentligt tillskott till försörjningen för sökanden. Genom åtgärden minskar den största risken för felaktiga utbetalningar, det vill säga att sökanden från början inte har uppfyllt kraven på att verksamheten ska kunna leda till ett väsentligt tillskott.

6.2 Bakgrund

6.2.1 Bidrag till arbetssökande med funktionsnedsättning

Bidrag till uppstartskostnader betalas ut till arbetssökande som har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga i syfte att underlätta för dem att komma i gång med företagsverksamhet och därmed stärka deras möjligheter på arbetsmarknaden. Bidraget, som maximalt kan uppgå till 60 000 kronor, utges för kostnader för att köpa utrustning eller för andra kostnader i samband med start av företag. Idag uppgår antalet sökande av bidrag till uppstartskostnader för personer med funktionsnedsättning till ca 250 personer per år. Handläggningsprocessen för bidraget ställer krav på svåra bedömningar och innehåller många manuella kontrollmoment, bland annat till följd av att lönsamheten för verksamheten behöver bedömas och att utbetald ersättning ska återkrävas om verksamheten bedrivs under kortare tid än tre år.

Av förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga framgår att en

---

⁸² ESV (2023:26). Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2022, s. 12.

stödmottagare är skyldig att omgående anmäla förändringar som kan påverka rätten till bidrag eller bidragets storlek och att Arbetsförmedlingens beslut om rätt till bidrag ska innehålla en upplysning om denna skyldighet. Ett beslut ska omprövas vid ändrade förhållanden. Detta gäller både sådana ändrade förhållanden som anmäls av arbetsgivaren och sådana som kommer till Arbetsförmedlingens kännedom på annat sätt.⁸³

Mottagaren av ekonomiskt bidrag är också återbetalningsskyldig om hen har förorsakat att bidraget har lämnats på felaktig grund eller med ett för högt belopp, om villkoren för bidraget inte följts, om bidraget har lämnats för ett hjälpmedel på arbetsplatsen som inte använts eller utnyttjats för avsett ändamål eller om bidraget har lämnats för start av en näringsverksamhet som lagts ned eller sålts inom 3 år efter det att bidraget lämnades. Om det med hänsyn till den återbetalningsskyldiges personliga eller ekonomiska förhållanden eller andra omständigheter finns särskilda skäl för det, får Arbetsförmedlingen besluta att helt eller delvis avstå från ett krav på återbetalning eller ränta.⁸⁴

6.2.2 Bidraget kombineras med programmet stöd till start av näringsverksamhet

Arbetsförmedlingen eftersträvar att bidraget för uppstartskostnader kombineras med det arbetsmarknadspolitiska programmet stöd till start av näringsverksamhet. Anledningen till det är att det i programmet stöd till start av näringsverksamhet finns en utarbetad rutin för att bedöma kvalitén i den näringsverksamhet som ska bedrivas. Det sker vanligtvis genom en prövning av den affärsplan och budget som ligger till grund för ansökan. På myndighetens intranät finns en checklista till stöd för handläggarna som arbetar med bidraget. Det finns också ett särskilt handläggarstöd för bidraget.⁸⁵

Den som söker programmet stöd till start av näringsverksamhet informeras av särskilt utvalda handläggare om möjligheten att också söka bidrag för uppstartskostnader om det finns en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och att personen till följd av det har behov av stöd för att stärka sina möjligheter att få eller behålla ett arbete. Information om bidraget och dess villkor finns också på Arbetsförmedlingens webbplats.

Det är också de särskilda handläggarna för programmet stöd till start av näringsverksamhet som handlägger ärenden om bidrag till uppstartskostnader för start av näringsverksamhet. De prövar bland annat den investeringsplan som ligger till grund för ansökan utifrån frågan om den kan ge ett väsentligt tillskott till försörjningen och bedömer om beloppen för de föreslagna investeringarna är rimliga.

---

⁸³ 49 § förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

⁸⁴ 51 – 56 § förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

⁸⁵ Arbetsförmedlingens handläggarstöd. AFHS 22/2014. Bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet (BSN).

6.2.3 Regelbundna kontroller av verksamheten

Arbetsförmedlingen kontrollerar var sjätte månad att verksamheten fortfarande pågår vilket är ett krav för att undvika risken för återkrav av det utbetalade bidraget. När det upptäcks att någon har avslutat verksamheten inom treårsperioden utreds vilket belopp som betalats ut och vilka förutsättningar för återkrav som finns med hänsyn till inventariernas värde efter viss tids användning och deltagarens övriga inkomster. Det är relativt vanligt att bedömningen görs att förutsättningarna för återkrav är små och att i stället eftergiftsgrunder föreligger.

De flesta investeringar görs i inledningen av näringsverksamheten och i samband med att bidraget betalats ut. Utbetalningar görs därför sällan senare i verksamheten. Viss återbetalning kan ske eller ytterligare bidrag betalas ut när kvitton på gjorda investeringar uppvisas. Ibland brister deltagarna i att anmäla om verksamheten upphör inom de första tre åren. Dessa fall upptäcks med viss fördröjning i samband med den regelbundna kontrollen som görs var sjätte månad.

6.3 Vidtagna åtgärder för korrekta utbetalningar

6.3.1 Hemställan om att bidraget ska upphöra

Arbetsförmedlingen lämnade i januari 2023 en hemställan till regeringen om att bidraget ska upphöra och ersättas med en förlängning av aktivitetsstödet från dagens 6 till 12 månader för personer med funktionsnedsättning i programmet stöd till start av näringsverksamhet.⁸⁶ Genom att bidraget upphör kan risken för felaktiga utbetalningar bedömas minska eftersom bidraget är komplicerat att handlägga och ställer krav på svåra bedömningar. Med fokus på att säkerställa korrekt information från den arbetssökande kan konstateras att problem har identifierats med att stödmottagare inte kommer in med information om ändrade förhållanden rörande om verksamheten upphört, vilket senare upptäcks i samband med myndighetens halvårsvisa kontroller.

Som motiv för förslaget om att bidraget ska upphöra anger myndigheten bland annat att mottagaren av stödet blir återbetalningsskyldig om näringsverksamheten upphör inom tre år vilket innebär att många fortsätter att bedriva en olönsam verksamhet under denna tid. Myndigheten framhåller också att den enskilde står under Arbetsförmedlingens tillsyn under lång tid då Arbetsförmedlingen måste följa upp stödmottagaren under tre år för att kontrollera att näringsverksamheten fortfarande bedrivs, göra återkrav eller i förekommande fall efterge kraven.

6.3.2 Rutiner om att bidraget kombineras med stöd till start av näringsverksamhet

Under 2022 infördes rutiner om att bidraget för uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet i huvudsak alltid ska kombineras med ansökan om stöd till start

---

⁸⁶ Arbetsförmedlingen (2023-01-25). Bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Behov av regelförändringar. Dnr. Af-2022/0023 0403.

av näringsverksamhet. Genom detta blir bidragstagarens näringsverksamhet bättre prövad utifrån den centrala frågan om den kan resultera i ett väsentligt tillskott för den sökande. Detta innebär också att den största risken för felaktiga utbetalningar minskar, det vill säga att sökanden från början inte har uppfyllt kraven på att verksamheten ska kunna leda till ett väsentligt tillskott till den sökandes försörjning.

7 Lönestöd till arbetsgivare

7.1 Sammanfattande redovisning och bedömning

Det är centralt att utbetalningar från välfärdssystemen enbart sker till dem som är berättigade till stöd och att detta sker med rätt belopp och i rätt tid. Att förhindra och förebygga felaktiga utbetalningar är mer effektivt än att upptäcka och åtgärda felen i efterhand. I arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar ingår att motverka brottsligt nyttjande och fel som inte beror på brott.

Det pågår kontinuerligt ett arbete med att utveckla arbetssätt och metoder för att upptäcka, förhindra och motverka felaktiga utbetalningar av stöd till arbetsgivare.

Arbetet med kontroll och identifikationen av felaktiga utbetalningar har ökat på Arbetsförmedlingen de senaste åren. Som ett led i det arbetet har Arbetsförmedlingen fortsatt att kartlägga och analysera orsaker till felaktiga utbetalningar. Detta med syfte att kunna vidta åtgärder som ökar möjligheten att det blir rätt från början och att utbetalningarna blir korrekta. Myndigheten har initialt fokuserat på de områden där de felaktiga utbetalningarna är störst avseende belopp.

De åtgärder som är pågående eller genomförda:

- Förordningsändringar 1 december 2022
- Införande av bidragsfelsmodell
- Utveckla informationen till arbetsgivarna
- Sammanhållen process för alla anställningsstöd
- Systematisera uppföljningen
- Utveckla informationstillgång

7.2 Bakgrund

7.2.1 Nya krav på arbetsgivare och anordnare

Från och med den 1 december 2022 infördes nya bestämmelser som anger vilka villkor och krav som gäller för att Arbetsförmedlingen ska besluta om ett stöd eller en insats som är förlagd till en arbetsplats. De nya bestämmelserna har gett Arbetsförmedlingen ökade möjligheter att inte bevilja stöd och insatser och på så sätt bland annat motverka oseriösa arbetsgivare och anordnare. De nya bestämmelserna gäller för alla beslut som fattas från och med 1 december 2022.

Bestämmelserna är uppdelade i två delar. Den första delen avser obligatoriska villkor där Arbetsförmedlingen inte får besluta om stöd eller förlägga en arbetsmarknadspolitisk insats om arbetsgivaren eller anordnaren inte uppfyller samtliga villkor. Den andra delen avser ett antal villkor och förhållanden när Arbetsförmedlingen får besluta om att avstå från att bevilja ett stöd eller en insats hos en arbetsgivare eller anordnare. Inför ett beslut eller en anvisning behöver Arbetsförmedlingen därför göra en bedömning av arbetsgivaren eller anordnaren. Stöd för denna bedömning har tagits fram genom ett rättsligt ställningstagande⁸⁷ samt olika handläggarstöd. Myndighetens stödfunktioner har även träffat linjeverksamheten i kompetensutvecklingssyfte.

Arbetsförmedlingen kontrollerar att vissa villkor⁸⁸ uppfylls genom att göra en sökning i Arbetsförmedlingens automatiserade systemstöd "Arbetsgivarkontroll". Via arbetsgivarkontrollen utreder handläggaren också att den tilltänkte anställde inte har väsentligt inflytande hos arbetsgivaren. Den utredningen kan komma att kompletteras manuellt. För arbetsgivare som är ideell förening, stiftelse, trossamfund eller oskiftat dödsbo kan uppgifter om näringsförbud och väsentligt inflytande inte hämtas in via Arbetsgivarkontrollen. I de fallen behöver arbetsgivaren skicka in underlag, till exempel årsmötesprotokoll eller en förteckning över styrelsemedlemmar och firmatecknare, som styrker att sådant förhållande inte föreligger. Arbetsförmedlingen har också lagt in nya krav på intyganden i ansökan och beslutsunderlag, och även uppdaterat faktablad och information som lämnats till arbetsgivare i samband med beslut om stöd.

7.2.2 Arbetsförmedlingens lönestöd

Lönebidrag⁸⁹

Lönebidrag⁹⁰ är en särskild insats för personer som har en dokumenterad funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och som till följd av detta har behov av stöd för att stärka sina möjligheter att få eller behålla ett arbete.

Arbetsförmedlingen behöver utreda och ta ställning till om lönebidrag är en lämplig insats för att arbetssökande ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden.

Insatsen får beslutas under förutsättning att arbetsgivaren intygar att lön och andra anställningsförmåner följer av kollektivavtal eller i väsentliga delar är likvärdiga med förmåner enligt kollektivavtal inom branschen, att arbetsmiljön uppfyller de krav som ställs enligt arbetsmiljölagen (1977:1160) och att lönen betalas ut elektroniskt under hela den period som stödet omfattar. Arbetsgivaren intygar detta i det beslutsunderlag som hen undertecknar. Arbetsgivaren behöver också intyga att andra krav på arbetsgivaren eller arbetsplatsen, som t.ex. konkursfrihet och att skattskyldighet

---

⁸⁷ Af-2022/0088 4616 Definitioner av begrepp och uttryck i det arbetsmarknadspolitiska regelverket avseende krav på anordnare och arbetsgivare

⁸⁸ Arbetsgivaren är vid beslutstillfället registrerad som arbetsgivare hos Skatteverket, har inte näringsförbud, har inte skatteskulder som har lämnats till Kronofogden för indrivning eller betalningsanmärkning som inte är obetydlig

⁸⁹ I huvudsak information om lönebidrag, nystartsjobb och yrkesintroduktionsanställning hämtat från Arbetsförmedlingens Omfattningsstudie av felaktiga utbetalningar.

⁹⁰ Bestämmelser för lönebidrag finns i förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och i förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

är uppfyllda. I samband med ändringarna har även faktablad och information som lämnas till arbetsgivarna i samband med besluten om stöd uppdaterats.

Villkoren att arbetsgivaren erbjuder lön som följer av kollektivavtal eller i väsentliga delar är likvärdig med lön enligt kollektivavtal inom branschen, kontrolleras genom förfrågan till aktuell arbetstagarorganisation.

Arbetsförmedlingen ska:

- Kontrollera att den arbetssökande är berättigad till anställning med lönebidrag.
- Begära in relevanta underlag som styrker funktionsnedsättning.
- Samråda med aktuell arbetstagarorganisation.
- Begära in kopia på försäkringsbrev där det framgår att arbetstagaren omfattas av ett godkänt försäkringsskydd (om anställningen inte omfattas av (kollektivavtal eller hängavtal).
- Bedöma om arbetet är lämpligt utformat efter den anställdes behov.
- Fastställa bidragsnivå så att arbetsgivaren kompenseras för den anställdes nedsättning i arbetsförmåga.
- Dokumentera den arbetsmarknadspolitiska bedömningen.

Storleken på lönebidraget fastställs dels med hänsyn till graden av nedsättning i arbetsförmåga i förhållande till den aktuella anställningen, dels till hur stor del av arbetsgivarens lönekostnad som är bidragsgrundande; kontant bruttolön inklusive sjuklön och semesterlön, avgifter (exempelvis arbetsgivaravgift) som ska betalas enligt socialavgiftslagen (2000:980) och lagen (1994:1920) om allmän löneavgift samt premier för avtalsenliga arbetsmarknadsförsäkringar eller motsvarande försäkringar. Endast den del av bruttolönen som vid heltidsarbete uppgår till som mest 20 000 kronor per månad och de avgifter och premier som är hänförliga till denna del, ska läggas till grund för lönebidraget. Lön och andra anställningsförmåner ska följa av kollektivavtal eller i väsentliga delar vara likvärdiga med förmåner enligt kollektivavtal. Vid deltidsarbete ska lönebidraget minskas i förhållande till arbetstiden.

Utöver lönebidrag får Arbetsförmedlingen lämna ett kompletterande, ekonomiskt bidrag, *utvecklingsbidrag*, till arbetsgivaren för åtgärder som bidrar till att personens arbetsförmåga utvecklas.

Nystartsjobb

Nystartsjobb⁹¹ är ett ekonomiskt stöd med syfte att stimulera arbetsgivare att anställa personer som har varit utan arbete en längre tid, personer som deltar i vissa arbetsmarknadspolitiska program och personer som saknar en fast anknytning till arbetslivet. Det ekonomiska stödet grundar sig på de ersättningar till den anställda som arbetsgivaren betalar arbetsgivaravgifter för.

Arbetsgivaren får ersättning för den anställda som motsvarar de arbetsgivaravgifter och den allmänna löneavgift som arbetsgivaren ska betala enligt socialavgiftslagen (2000:980) och lagen (1994:1920) om allmän löneavgift. Avgifterna fastställs utifrån kontant bruttolön, inklusive sjuklön och semesterlön. Endast den del av bruttolönen

---

⁹¹ Bestämmelser för nystartsjobb finns i förordningen (2018:43) om stöd för nystartsjobb.

som vid heltidsarbete uppgår till som mest 20 000 kronor per månad får ligga till grund för beräkningen. Vid deltid minskas stödet proportionerligt.

Stöd får beviljas om arbetsgivaren intygar att lön följer av kollektivavtal eller är likvärdig med lön enligt kollektivavtal inom branschen. Arbetsförmedlingen har i kommande webbformulär för ansökan om nystartsjobb förtydligat att med lön avses även andra ersättningar så som ob-ersättning, semesterlön inklusive semestertillägg och övertidsersättning.

Målgrupper för nystartsjobb är:

- Arbetslösa
- Nyanlända
- Personer som dömts till fängelse
- Deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin

Kvalificeringskriterier, stödperiod och ersättning varierar mellan de olika målgrupperna.

Särskilt anställningsstöd

Särskilt anställningsstöd⁹² är en insats vars syfte ska bidra till att stärka individers ställning på arbetsmarknaden genom att stimulera arbetsgivare att anställa personer som har svårt att få ett arbete utan särskilt anställningsstöd.

Stöd får beviljas under förutsättningarna att arbetsgivaren intygar att lön och andra anställningsförmåner följer av kollektivavtal eller i väsentliga delar är likvärdiga med förmåner enligt kollektivavtal inom branschen, att arbetsgivaren inte senare än 12 månader före den aktuella anställningen sagt upp en eller flera anställda på grund av arbetsbrist på den driftsenhet där den anställde är tänkt att placeras samt att löneutbetalningar görs elektroniskt under hela den tid som stödet betalas ut. Intygandet görs av arbetsgivaren i beslutsunderlaget som undertecknas.

Arbetsförmedlingen kontrollerar genom en förfrågan till aktuell arbetstagarorganisation att arbetsgivaren erbjuder lön som följer av kollektivavtal.

Arbetsförmedlingen ska:

- Kontrollera att den arbetssökande är berättigad till särskilt anställningsstöd.
- Begära in relevanta underlag som styrker uppehållstillstånd för målgruppen nyanlända.
- Skicka förfrågan till aktuell arbetstagarorganisation.
- Begära in kopia på försäkringsbrev där det framgår att arbetstagaren omfattas av ett godkänt försäkringsskydd (om anställningen inte omfattas av kollektivavtal).
- Dokumentera den arbetsmarknadspolitiska bedömningen.

De delar som är stödgrundande i lönekostnaderna inom särskilt anställningsstöd är kontant bruttolön inklusive sjuklön och semesterlön och de avgifter som ska betalas på lönen enligt socialavgiftslagen (2000:980) och lagen (1994:1920) om allmän

---

⁹² Bestämmelser för särskilt anställningsstöd finns i förordningen (2018:42) om särskilt anställningsstöd

löneavgift. Grund för det ekonomiska stödet är endast den del av bruttolönen som vid heltidsarbete uppgår till högst 20 000 kronor per månad och de avgifter som ska betalas på denna del. Stöd lämnas med 80 procent av lönekostnaden. Vid deltidarbete ska det ekonomiska stödet för lönekostnader minska i förhållande till arbetstiden.

Arbetsgivaren kan även få ekonomiskt stöd för kostnader för handledning, under förutsättning att arbetsgivare åtar sig att handleda eller åtar sig kostnader som syftar till att stärka den anställdes förmåga att utföra sina arbetsuppgifter.

Yrkesintroduktionsanställning

Yrkesintroduktionsanställning⁹³ ska stimulera arbetsgivare att anställa arbetssökande, som har utbildning men saknar yrkeserfarenhet, att komma in på arbetsmarknaden.

En anställning inom ramen för yrkesintroduktionsanställning ska ge arbetstagaren möjlighet att lära sig ett yrke och få hjälp av handledare. Anställningen kan vara heltid eller deltidjobb om minst 75 procent och lön ska vara i nivå med kollektivavtal. Anställningen ska innehålla minst 15 procent handledning eller utbildning.

Stödet till arbetsgivaren motsvarar en ordinarie arbetsgivaravgift och ett handledarstöd på 115 kronor per anställd och dag. Yrkesintroduktionsanställning måste pågå i minst sex månader och arbetsgivaren kan få ersättning upp till tolv månader. Arbetsgivaren ska intyga att lönen följer av kollektivavtal/hängavtal eller är likvärdig med lön enligt kollektivavtal inom branschen.

För att uppfylla kriterier för målgruppen ska den arbetssökande vara ungdom mellan 15 och 24 år, nyanländ eller långtidsarbetslös. Kvalificeringskriterier och stöd varierar mellan de olika målgrupperna.

7.2.3 Arbetsförmedlingens beslut om lönestöd

Lönebidrag

Nedanstående figur beskriver ärendekedjan för lönebidrag.

Figur 2. Ärendekedjan för lönebidrag

Ärendekedjan:

- 1 Ett ärende om lönebidrag initieras.

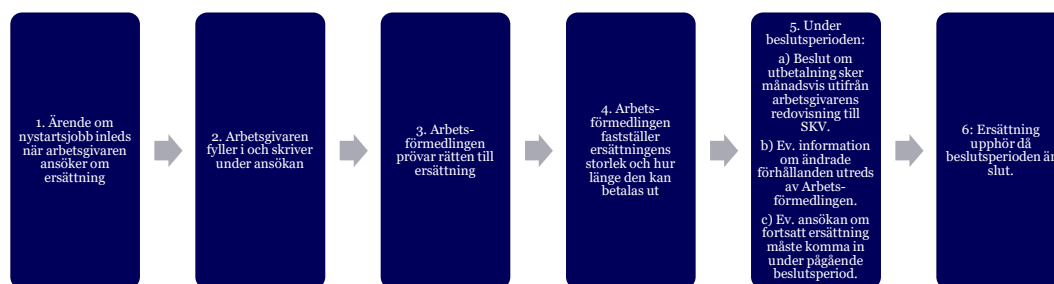
⁹³ Bestämmelser för yrkesintroduktionsanställning finns i förordningen (2013:1157) om stöd för yrkesintroduktionsanställning.

- 2 Arbetsförmedlingen utreder behovet av lönebidraget och att alla villkor är uppfyllda.
- 3 En överenskommelse upprättas mellan arbetsgivaren, arbetstagaren, Arbetsförmedlingen och i förekommande fall en facklig representant.
- 4 Arbetsgivaren intygar villkoren samt skriver under beslutsunderlaget för lönebidrag.
- 5 Arbetsförmedlingen fastställer lönebidragets storlek.
- 6 Under beslutsperioden: Arbetsförmedlingen beslutar om utbetalning månadsvis utifrån arbetsgivarens redovisning till Skatteverket. Finns information om ändrade förhållanden utreds de av Arbetsförmedlingen.
- 7 Ersättning upphör då beslutsperioden är slut. Arbetsförmedlingen bedömer om lönebidrag är en fortsatt lämplig insats och utifrån det ges avslag eller bifall till ytterligare stödperiod.

Nystartsjobb

Nedanstående figur beskriver ärendekedjan för nystartsjobb.

Figur 3. Ärendekedjan för nystartsjobb

Ärendekedjan:

- 1 Ett ärende om nystartsjobb inleds när en arbetsgivare ansöker om nystartsjobb.
- 2 Arbetsgivaren fyller i och intygar villkoren samt skriver under ansökan.
- 3 Arbetsförmedlingen prövar rätten till nystartsjobb.
- 4 Arbetsförmedlingen fastställer ersättningens storlek och hur länge den kan betalas ut.
- 5 Under beslutsperioden: Arbetsförmedlingen beslutar om utbetalning månadsvis utifrån arbetsgivarens redovisning till Skatteverket. Finns information om ändrade förhållanden utreds de av Arbetsförmedlingen. Eventuell ansökan om fortsatt stöd med nystartsjobb ska inkomma under pågående beslutsperiod.
- 6 Ersättning upphör då beslutsperioden är slut. Arbetsförmedlingen ger bifall eller avslag beroende på om ansökan om fortsatt ersättning inkommit och om den arbetssökande är fortsatt berättigad till stöd.

Särskilt anställningsstöd

Nedanstående figur beskriver ärendekedjan för särskilt anställningsstöd.

Figur 4. Ärendekedjan för särskilt anställningsstöd

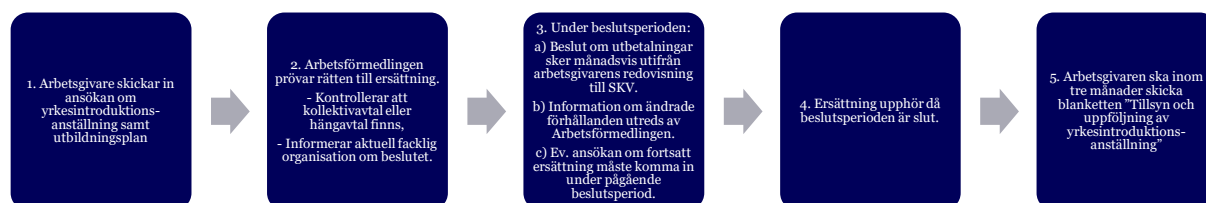
Ärendekedjan:

- 1 Ett ärende om särskilt anställningsstöd initieras.
- 2 Arbetsförmedlingen utreder om alla villkor är uppfyllda.
- 3 En överenskommelse upprättas mellan arbetsgivaren, arbetstagaren, Arbetsförmedlingen och i förekommande fall en facklig representant.
- 4 Arbetsgivaren intygar villkoren samt skriver under beslutsunderlaget för särskilt anställningsstöd.
- 5 Under beslutsperioden: Arbetsförmedlingen beslutar om utbetalning månadsvis utifrån arbetsgivarens redovisning till Skatteverket. Finns information om ändrade förhållanden utreds de av Arbetsförmedlingen.
- 6 Ersättning upphör då beslutsperioden är slut. Arbetsförmedlingen bedömer om särskilt anställningsstöd är en fortsatt lämplig insats och utifrån det ges avslag eller bifall till ytterligare stödperiod.

Yrkesintroduktionsanställning

Nedanstående figur beskriver ärendekedjan för yrkesintroduktionsanställning.

Figur 5. Ärendekedjan för yrkesintroduktionsanställning

Ärendekedjan:

- 1 En arbetsgivare skickar in ansökan om yrkesintroduktionsanställning samt en utbildningsplan.
- 2 Arbetsförmedlingen prövar rätten till ersättning, kontrollerar att kollektiv- eller hängavtal finns och informerar aktuell facklig organisation om beslutet.
- 3 Under beslutsperioden: Arbetsförmedlingen beslutar om utbetalning månadsvis utifrån arbetsgivarens redovisning till Skatteverket. Finns information om ändrade förhållanden utreds de av Arbetsförmedlingen. Eventuell ansökan om fortsatt stöd för yrkesintroduktionsanställning ska inkomma under pågående beslutsperiod.
- 4 Ersättning upphör då beslutsperioden är slut.
- 5 Arbetsgivaren ska inom tre månader från det att stödet upphört skicka in blanketten "tillsyn och uppföljning av yrkesintroduktionsanställning".

7.2.4 Felaktiga utbetalningar 2020–2022

Det pågår kontinuerligt ett arbete med att utveckla arbetsätt och metoder för att upptäcka, förhindra och motverka felaktiga utbetalningar av stöd till arbetsgivare.

Antalet upptäckta felaktiga utbetalningar av arbetsgivarstöd har under de senaste åren ökat. Skälet till att antalet upptäckta felaktiga utbetalningar har ökat beror framför allt på en förstärkning av Arbetsförmedlingens kontrollverksamheter. De tre största orsakerna till återkraven under 2022 är att arbetsgivare saknar de försäkringar som krävs för att få stöd, att arbetsgivare inte betalat ut korrekt lön till arbetstagaren samt att de underlag som Arbetsförmedlingen begärt vid kontroll inte har kommit in.

Upptäckta felaktiga utbetalningar och belopp felaktiga utbetalningar

Antal och belopp i tusental kronor

	2020		2021		2022	
	Antal	Felaktiga utbetalningar	Antal	Felaktiga utbetalningar	Antal	Felaktiga utbetalningar
Aktivitetsresa	0	0	2	15	0	0
Bidrag för personligt biträde	87	681	142	2149	83	2886
Bidrag till hjälpmedel på arbetsplatsen	1	10	0	0	3	2431
Bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet	19	933	17	791	36	667
Etableringssamtalsresa	0	0	1	1	0	0
Extratjänst	376	5185	427	7291	742	17 726
Förstärkt särskilt anställningsstöd	3	201	0	0	5	1204
Instegsjobb	9	406	19	1375	18	1515
Intensiv praktik	0	0	0	0	1	326
Introduktionsjobb	220	6585	277	10 906	464	306
Lönebidrag*	14	876	4	372	17	2314
Lönebidrag för anställning	810	15 033	1330	23 309	1391	27 133
Lönebidrag för trygghet i anställning	628	12 368	889	12 772	953	30 105
Lönebidrag för utveckling i anställning	434	7713	847	10 019	997	15 504
Merkostnadsersättning	127	627	193	756	147	603
Moderna beredskapsjobb	37	240	2	6	6	35
Nystartsjobb	1374	25 543	1166	32 440	1701	42 156
Programresa	141	1080	675	1 479	1392	3093
Projektstöd	2	326	2	5	2	93
Respenning	3	1	12	32	2	5

Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare	63	722	46	568	44	331
Statsbidrag för särskilda främjande- och utvecklingsinsatser	3	2870	2	6560	10	2030
Stöd till personligt biträde	2	6	12	294	8	391
Särskilt anställningsstöd	5	361	9	1489	13	2199
Särskilt stöd till start av näringsverksamhet	2	83	0	0	0	0
Trygghetsanställning*	17	860	6	1356	6	1229
Utvecklingsanställning*	0	0	2	62	5	785
Yrkesintroduktion	19	118	8	18	12	125
Totalt	4396	82 828	6096	114 066	8058	179 681

Källa: ABS. *Beslut till och med 2017-06-30

7.2.5 Allmänt om kriminell aktivitet och felaktiga utbetalningar

I departementsserien (2020:28) beskrivs en uppgång av brott inom och mot företag vilket har kommit att framstå som ett allvarligt problem för näringslivet och för det övriga samhället. Företag används som verktyg för kriminella att tillskansa sig bidrag, ersättningar och förmåner genom att uppge felaktig information och därmed få stöd på felaktiga grunder. Även genom att allmänna register inte speglar verkligheten skapas möjligheter för oseriösa aktörer. Arbetsförmedlingen genomförde 2018 en omfattningsstudie av lönebidrag och nystartsjobb inom ramen för Delegationen för korrekta utbetalningar. I studiens genomförda registeranalys kunde det konstateras att det var 3,5 gånger vanligare med att fel förekom hos små aktiebolag och övriga bolagsformer än arbetsgivare i offentlig sektor eller större aktiebolag för lönebidrag. För nystartsjobb var det 4,5 gånger vanligare med felaktigheter bland små aktiebolag och övriga bolagsformer.⁹⁴

I lägesbild 2021 *För det myndighetsgemensamma arbetet mot fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet* har Arbetsförmedlingen belyst att ideella organisationer används som brottsverktyg. Föreningar startas i syfte att beviljas anställningsstöd då organisationsformen innebär svårigheter att genomföra normala kontroller eftersom det inte finns krav på att registrera befattningshavare samt redovisa sin ekonomi.

7.3 Vidtagna åtgärder för korrekta utbetalningar

7.3.1 Bakgrund

I budgetpropositionen för 2022 (prop.2021/22:1) framgår det övergripande målet om att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemet och uttrycks i utgiftsområde 2 enligt följande: ”Det övergripande målet för att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemet är att utbetalningarna ska vara korrekta, andelen felaktiga utbetalningar minska och fel motverkas”.

⁹⁴ Omfattningsstudie av felaktiga utbetalningar Af-2022/00576047

I Ekonomistyrningsverkets (ESV) regleringsbrev för 2022 fick myndigheten i uppdrag att föreslå vilka kompletterande resultatindikatorer som regeringen kan använda för att årligen följa upp det av riksdagen beslutade målet. De utbetalande myndigheterna har i sina regleringsbrev ett antal återrapporteringskrav som är kopplade till det riksdagsbundna målet. I sin rapport Resultatindikatorer för målet om korrekta utbetalningar (ESV-nr: 2022:41) beskrivs indikatorer som kan användas som underlag för att se om förbättringsåtgärder och utvecklingsarbete är i nivå med målet. ESV har i rapporten arbetat fram och föreslagit en modell som de kallar bidragsfelsmodellen. Utgångspunkten för denna modell är att en riskvärdering ska visa vilka åtgärder som myndigheterna kan vidta för att uppnå korrekta utbetalningar. I huvudsak ska korrekta utbetalningar uppnås genom att det i högre utsträckning blir rätt från början.

I rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemet (ESV-nr: 2023:26) konstaterar ESV att arbetet med indikatorer för att följa upp det riksdagsbundna målet fortfarande är under pågående process.

Arbetsförmedlingen skrev 2022 en rapport, *Myndighetens kontrollverksamhet*⁹⁵, i syfte att ta ett helhetsgrepp på Arbetsförmedlingen verksamhet och organisation avseende granskning och kontroll. I den beskrivs kontrollverksamheter uppdelad på tre kontrollobjekt; arbetsgivare, arbetssökande och externa aktörer. I rapporten framkom bilden av en splittrad kontrollverksamhet där mål, syfte och uppdrag inte är samlad under en gemensam styrning. Arbetsförmedlingen har bland annat på grund av detta startat upp ett samordningsforum för kontrollverksamheter. I forumet ingår ett chefsnätverk.

7.3.2 Vidtagna och pågående åtgärder

Arbetsförmedlingen arbetar brett med att införa nya arbetssätt, uppdatera information osv. för att förhindra felaktiga utbetalningar till arbetsgivare. Varje åtgärd kräver vanligtvis en analys innan genomförande. Fokus har varit åtgärder där flest fel förekommer eller där en förändring ger störst effekt avseende belopp.

De åtgärder som redovisas är följande:

- 1 Förordningsändringar 1 december 2022, avsnitt 7.3.3.
- 2 Införande av bidragsfelsmodell, avsnitt 7.3.4.
- 3 Utvecklat information till arbetsgivarna i beslutsunderlag, avsnitt 7.3.5.
- 4 Sammanhållen process för alla anställningsstöd, avsnitt 7.3.6.
- 5 Systematisera uppföljningen, avsnitt 7.3.7.
- 6 Utveckla informationstillgång, avsnitt 7.3.8.

7.3.3 Förordningsändringar 1 december 2022

I samband med arbetet med implementeringen av de förordningsändringar som gäller villkor och kontroll av anordnare och arbetsgivare som trädde i kraft 1 december 2022 förändrades beslutsunderlag och ansökningar. Dessa har anpassats med ett antal intyganden gällande de nya villkoren som anordnaren/arbetsgivaren

---

⁹⁵ Myndighetens kontrollverksamhet *Ett utredningsuppdrag* (Af-2022/00531920-1).

ska intyga att man uppfyller, både inför beslut och under beslutsperioden. I beslutsunderlag/ansökan behöver anordnaren/arbetsgivaren intyga att denne har en skyldighet att anmäla om något förhållande ändras. Anordnaren/arbetsgivaren intygar också att denne tagit del av information i faktabladet där information om skyldigheten att anmäla ändrade förhållanden också finns med.

Arbetsförmedlingen har omarbetat den information myndigheten lämnar för att göra det lättare att göra rätt. Faktabladerna för de olika stöden har också anpassats och det tidigare faktabladet med information om kontroller och villkor har omarbetats och informationen om villkor och kontroller har införts i faktabladerna för respektive stöd/insats. Det gör att anordnaren/arbetsgivaren bara behöver ta del av ett faktablad istället för två. Det har också gjorts informationsinsatser internt och även externt med tydligare information på hemsidan.

Utöver de insatser som riktas till arbetsgivare för att underlätta för dessa att göra rätt och att lämna rätt information pågår det kontinuerligt ett arbete med att öka medvetenheten internt på Arbetsförmedlingen. Det pågår ett införande i flera steg där lokala processtödjare bland annat genomfört informations- och dialogträffar. Webbutbildningen korrekta beslut och utbetalningar har också uppdaterats och ingår som en aktivitet i införandet. Myndigheten arbetar med att öka medvetenheten hos sina medarbetare avseende felaktiga utbetalningar, bidragsbrott och bedrägerier genom att sprida kunskap inom myndigheten, och att delge resultat av genomförda kontroller via utbildning och återkommande rapporter. En ökad förståelse bidrar till att beslut fattas på rätt grunder samtidigt som medarbetare kan ge korrekt information till arbetsgivare inför och under beslut.

I syfte att underlätta för arbetsgivare att lämna korrekta uppgifter har Arbetsförmedlingen påbörjat ett arbete med att analysera varför så inte görs idag. En genomgång av de återkrav som berott på att arbetstagaren inte har omfattats av tillräckliga försäkringar har visat att arbetsgivarna inte alltid vet eller förstår vilka försäkringar den anställde ska omfattas av. Det är inte heller något som kan utläsas av förordningstexterna. Arbetsförmedlingen avser därför att förtydliga informationen i detta avseende, särskilt beträffande pensionsavsättningar. Att arbetsgivaren inte avsätter tillräckligt i pension är en anledning till många stora återkrav.

7.3.4 Införande av bidragsfelsmodell

Idag redovisar Arbetsförmedlingen och andra myndigheter kopplade till välfärdssystemet mängden återkrav och antal polisanmälningar. Detta resultat är viktigt och behöver än mer kompletteras med ett förbättringsarbete som enligt ESV kan erhållas om en myndighet inom välfärdssystemet arbetar efter den föreslagna bidragsfelsmodellen.

För att Arbetsförmedlingen ska kunna avgöra om vidtagna åtgärder ger resultat och rätt effekt har ett utredningsarbete av ESV:s föreslagna bidragsfelsmodell påbörjats. Detta arbete görs inom ramen för det utvecklingsarbete som myndigheten arbetar med för att skapa en sammanhållen process för anställningsstöd.

Utifrån ESV-modellen behöver det då undersökas om Arbetsförmedlingen har förutsättningar eller om det redan finns ett liknande arbetssätt som beskrivs i den föreslagna bidragsfelsmodellen. Den skulle i sådana fall visa om myndighetens planerade och vidtagna utvecklingsarbete närmar sig målet och samtidigt visa hur myndigheten utför uppgiften och om arbetet med uppgiften förstärks eller inte. Ett införande skulle innebära att Arbetsförmedlingens verksamhet i större omfattning skulle bidra till det riksdagsbundna målet för korrekta utbetalningar. Det går att konstatera att Arbetsförmedlingen idag inte arbetar enligt modellen. Arbetsförmedlingen har därför tagit ESV:s arbete med en bidragsfelsmodell vidare för att jämföra detta arbetssätt med nuvarande arbetssätt på myndigheten.

7.3.5 Utveckla information till arbetsgivarna i beslutsunderlag

I det utvecklingsarbete som bedrivits och bedrivs har Arbetsförmedlingen identifierat flera riskområden vad gäller information, beslutsunderlag och ändrade förhållanden. Den information som finns i faktabladerna gällande anställningsstöden som arbetsgivare måste ta del av är i dagsläget omfattande och komplicerad.

Arbetsgivaren informeras om skyldigheten att meddela Arbetsförmedlingen vid ändrade förhållanden, förändringar som kan påverka rätten till stöd eller stödets storlek. Samtliga förordningar som rör Arbetsförmedlingens anställningsstöd har krav om att beslut om stöd ska innehålla en upplysning om denna skyldighet. Arbetsförmedlingen ser över upplysningen i besluten tillsammans med faktabladerna för att komprimera och integrera informationen samtidigt som den förmedlas i samband med att arbetsgivaren fyller i beslutsunderlagen och ansökan. Arbetsförmedlingen har redan nu förtydligat vad som avses med lön, se avsnitt 7.2.2. Arbetsförmedlingen har också redan nu uppdaterat faktablad och information med anledning av den nya bestämmelser som infördes 1 december 2022.

7.3.6 Sammanhållen process för alla anställningsstöd

Arbetsförmedlingen påbörjade 2023 ett arbete med att utveckla en sammanhållen beslutsprocess för de särskilda insatserna för personer med funktionsnedsättning. Detta ska göras i syfte att nå en effektivare process som möjliggör fler beslut med god kvalitet och färre felaktiga utbetalningar. Syftet är bland annat att skapa en generisk process för samtliga anställningsstöd, för att i en genomförandefas börja med lönebidrag för att sedan låta andra anställningsstöd följa efter. Anställningsstöden har flera gemensamma punkter som möjliggör en generisk och sammanhållen beslutsprocess i synnerhet efter förordningsändringarna den första december 2022 för samtliga anställningsstöd som ger Arbetsförmedlingen ökad möjlighet att neka stöd till oseriösa arbetsgivare.

En del av detta arbete är att digitalisera beslutsunderlagen⁹⁶ för att ge arbetsgivaren nödvändig information samtidigt som beslutsunderlaget fylls i. Samtidigt ska det så tydligt som möjligt framgå vilka omständigheter Arbetsförmedlingen anser är ändrat förhållande och som därmed måste anmälas. En sådan hantering komprimerar

---

⁹⁶ Det finns redan idag möjlighet för arbetsgivare att ansöka digitalt för nystartsjobb.

informationen till arbetsgivaren samt möjliggör en pedagogisk struktur som ett faktablad inte skulle kunna uppnå.

Arbetsförmedlingen jobbar därför med ett förbättrat beslutsunderlag som ska hjälpa en stödmottagare att först och främst förstå vilka ändrade omständigheter som ska anmälas under pågående utbetalningsperiod. Därefter är beslutsunderlaget avsett att fungera som just en kontaktväg mellan stödmottagaren och Arbetsförmedlingen. Det vill säga att stödmottagaren direkt i beslutsunderlaget kan lägga till, ta bort eller ändra alltefter vad som har inträffat.

7.3.7 Systematisera uppföljningen

Som ett led i arbetet med att implementera en sammanhållen beslutsprocess för anställningsstöd som tillhandhålls av myndigheten ser myndigheten även över möjligheterna att utveckla en systematiserad uppföljningsprocess i ärendehandläggningen. I dagsläget sker uppföljningen av lönestöd bl. a genom att myndigheten gör riskbaserade kontroller för att säkerställa rätten till stöd och ev. återkräva där pengar gått ut på felaktig grund/rätten till stöd inte längre finns. Arbetsförmedlingen genomför även regelbundna granskningar av myndighetens efterlevnad av regler, underlaget används för lärande och grund för vidare åtgärder.

Av erfarenhet har Arbetsförmedlingen kännedom om att återkraven gällande just anställningsstöd ofta kan uppgå till höga belopp då stöd utbetalats successivt under en förhållandevis lång tid och den återkravsgrundande händelsen ofta inträffat tidigt under utbetalningsperioden. Detta tillsammans med den svårighet arbetsgivare generellt sett upplever när det kommer till förståelsen av att under utbetalningsperioden rapportera ändrade förhållanden gör att behovet av en systematiserad uppföljning eller annan kontroll på ett relativt tidigt stadium är stor.

Det tidigare uppföljningsmomentet att inkomma med anställningsavtal har myndigheten tagit bort och därmed har tid och utrymme skapats för arbetsförmedlare att ersätta det som tidigare var ett formaliakrav med ett systematiskt uppföljningsmoment som istället fyller en värdefull funktion. Här arbetar myndigheten till exempel för att i sina kontrolluppdrag kunna identifiera olika riskfaktorer i ärendehandläggningen. Med tillräckligt många riskfaktorer som uppfylls i ett ärende föreslås dessa kunna signalera för en arbetsförmedlare eller en specialist att noggrann uppföljning är nödvändig inom en viss tid efter beslut och utbetalning. Riskfaktorer kan t ex vara släktskap eller annan nära relation, boxadress och dålig närbarhet, faktorer som kanske inte enskilt innebär att stöd eller insats inte kan beviljas men som tillsammans med andra riskfaktorer innebär att stöd eller insats inte beviljas eller att det aktuella ärendet tas ut för särskild granskning.

En ytterligare omständighet som talar för att uppföljning är behövlig under utbetalningsperioden är till exempel det faktum att uppehållstillstånd idag som huvudregel är tidsbegränsade istället för permanenta som fallet var tidigare. Detta då många av de arbetssökande som anställningsstöden avser är just nyanlända som står långt ifrån arbetsmarknaden och som i många fall alltså innehar ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för sin rätt att arbeta i Sverige. Visserligen får Arbetsförmedlingen

på dygnsbasis uppgifter från Migrationsverket gällande just nyanländas uppehållsstatus. Det finns i nuläget ingen teknisk lösning på plats som gör att denna information går till direkt till den handläggare som fattat beslut avseende arbetssökande i fråga.

7.3.8 Utveckla informationstillgång

Tillgången till relevant information för Arbetsförmedlingen och andra myndigheter är en förutsättning för att de ska kunna utföra sina respektive uppdrag effektivt och fatta ändamålsenliga beslut. Det är även viktigt att leverantörer, kommuner och andra anordnare av arbetsmarknadspolitiska insatser har tillgång till relevant information för att kunna planera, utföra och följa upp de insatser de tillhandahåller.⁹⁷

En grundläggande förutsättning för att Arbetsförmedlingens beslut ska bli rätt från början och därigenom bland annat förhindra felaktiga utbetalningar och brott mot välfärden är att den som ska fatta beslut i sitt ärende har tillgång till all relevant information. Det gäller både den information som myndigheten själv har tillgång till samt annan relevant information som har betydelse för ärendets handläggning från andra myndigheter. Se avsnitt 7.3.7 gällande tidsbegränsade uppehållstillstånd.

Frågan om informationstillgång och informationsutbyte har varit och är föremål för olika utredningar som initieras av regeringen. Av departementspromemorian *Utökat informationsutbyte* (Ds 2022:13) som handlar om informationsutbyte för att säkerställa beslutsunderlag vid utbetalningar från välfärdssystemen och för samverkan vid kontroll av arbetsplatser framgår bland annat följande:

Ett effektivt och ändamålsenligt informationsutbyte är därför betydelsefullt, inte bara ur ett statsfinansiellt perspektiv, utan också för att upprätthålla förtroendet för det allmänna och gemensamma. Utredningen lämnar bland annat följande förslag:

Tillämpningsområdet för generalklausulen i offentlighets- och sekretesslagen är för begränsat och befintliga bestämmelser om uppgiftsskyldighet är i vissa fall för detaljerade. Uppgifter behöver i större utsträckning få lämnas på initiativ av den som förfogar över uppgiften. Regelverken om hur personuppgifter får behandlas utgör ytterligare en begränsning för informationsutbyte. Det intrång i den enskildes personliga integritet som ett utökat informationsutbyte innebär, ska vägas mot möjligheterna för myndigheter och andra organ som omfattas av OSL, t.ex. arbetslöshetskassor, att fullgöra sina uppdrag. Skyddet för den enskildes personliga integritet bör generellt sett inte ges en så stark ställning att utförandet av viktiga samhällsfunktioner försvåras. Det bör inte heller ske till priset av en alltför hämmande inverkan på samarbetet mellan vissa myndigheter.

Utredningen anser att statliga och kommunala myndigheter samt de som jämföras med myndigheter enligt OSL bör ges förutsättningar att utbyta sekretessbelagda uppgifter i större utsträckning än i dag.

Att tidigt vidta åtgärder för att säkerställa ett gott informationsutbyte mellan myndigheterna har också lyfts fram i SOU 2022:36 som viktigt i det svenska arbetet mot arbetslivskriminalitet för att myndigheterna ska få bästa förutsättningar för att bedriva ett effektivt tillsynsarbete.

I detta sammanhang är det värt att nämna att regeringen beslutade den 11 maj i år om att tillsätta en utredning vars syfte bland annat är att förbättra informationsutbytet inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten, Dir 2023:65

---

⁹⁷ Dir 2023:65 s.5

Förbättrat informationsutbyte och en mer ändamålsenlig lagreglering för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Det pågår också ett arbete inom Arbetsförmedlingen med en hemställan avseende att utöka uppgiftsskyldigheten i Lag (2020:474) om skyldighet för kreditinstitut och försäkringsgivare att lämna vissa uppgifter till Arbetsförmedlingen, där en möjlighet att inför beslut kunna begära uppgifter om försäkringar skulle öka möjligheterna att kunna kontrollera inför beslut.

För att bland annat utveckla informationstillgången deltar Arbetsförmedlingen tillsammans med ett antal andra myndigheter i ett förordningsstyrt arbete för att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen. I arbetet, som samordnas av ESV, ska myndigheterna årligen lämna förslag till regeringen som bedöms kunna medföra att antalet korrekta utbetalningar ökar. Genom myndighetssamverkan har Arbetsförmedlingen under år 2023 deltagit i förslaget till regeringen att skyndsamt genomföra föreslagna åtgärder i departementspromemorian *Utökat informationsutbyte* (Ds 2022:13). Myndigheten deltar också i offentlig samverkan för elektronisk digitalisering (eSam).

Informationsutbyte med andra myndigheter

För att underlätta det externa informationsutbytet mellan statliga myndigheter under de rättsliga förutsättningar som för närvarande föreligger deltar Arbetsförmedlingen i ett antal myndighetsgemensamma samverkansforum vars syfte bland annat är att motverka arbetskriminalitet och brott mot våra välfärdssystem.

Arbetsförmedlingen deltar i initiativet MUR – motståndskraft hos utbetalande och rättsvårdande myndigheter. Syftet med initiativet är att stärka de deltagande myndigheternas övergripande arbete mot bidragsbrott och missbruk av välfärdssystemet.

Arbetsförmedlingen och åtta andra myndigheter samverkar också för att motverka arbetslivskriminalitet. Det handlar om att stoppa fusk, regelöverträdelser och ren brottslighet i arbetslivet. Denna samverkan pågår sedan 2018 på uppdrag av regeringen. Det yttersta syftet är att medborgarna ska känna tillit till den offentliga verksamheten. Brott mot regler får konsekvenser för många olika samhällsområden och därför får statens insatser mer effekt om berörda myndigheter samverkar. Samtidigt ställs myndigheterna inför alltmer komplexa problem som kräver nya arbetssätt. Det är Arbetsmiljöverket som samordnar detta uppdrag.

Arbetsförmedlingen deltar också i myndighetssamverkan för att motverka den organiserade brottsligheten. Även i denna samverkan byter myndigheter information med varandra om det finns rättsliga förutsättningar för att göra det.

Utveckla informationstillgång inom myndigheten

För att fatta mer korrekta beslut behöver arbetsförmedlarna som fattar beslut på Arbetsförmedlingen ha tillgång till rätt information. Inom ramen för Arbetsförmedlingens arbete har myndigheten bland annat gått igenom vilken information ansvariga arbetsförmedlare har tillgång till i vissa ärendeslag. Vid denna genomgång har uppmärksammats att myndigheten valt att begränsa behörigheterna till viss information på sådant sätt som innebär att arbetsförmedlare som arbetar

med ett visst ärendeslag saknar avgörande information som andra arbetsförmedlare inom annat ärendeslag har tillgång till via myndighetens egna datasystem.

Frågan om vilka som ska ha tillgång till den information som myndigheten har tillgång till via sina egna datasystem är ofta en balansgång mellan att inte ha alltför breda behörigheter till ärendeuppgifter och att ha tillgång till all relevant information vid ärendehandläggning som myndigheten har tillgång till. Utgångspunkten för denna balansgång bör vara att arbetsförmedlare ska ha tillgång till all relevant information i *aktuellt* ärende som myndigheten har tillgång till för att på så vis skapa ett så bra beslutsunderlag som möjligt och på så vis också förhindra felaktiga utbetalningar i högre utsträckning. Beslutsunderlagets betydelse för att förhindra felaktiga utbetalningar har betonats i SOU 2017:37 s 25 där följande går att läsa:

Utredningen om organiserad och systematisk ekonomisk brottslighet framhöll att beslutsunderlaget hos de utbetalande aktörerna utgör en riskfaktor. Förutsättningarna för att inhämta och kontrollera lämnade uppgifter är inte ändamålsenliga och väl avvägda och det finns därför risk att beslut om ersättningar från välfärdssystemen blir felaktiga eftersom de fattas med felaktiga underlag som grund.

Arbetsförmedlingen arbetar för att behörigheterna till myndighetens olika datasystem bättre ska motsvara behovet av tillgång till relevant information för ansvariga handläggare. För närvarande pågår en gemensam aktivitet inom myndigheten vars syfte bland annat är att förbättra beslutsunderlagen och därmed också identifiera informationsbehovet för varje ärendeslag för att på så sätt skapa så korrekta beslutsunderlag som möjligt och därigenom förhindra felaktiga utbetalningar.